

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

קובץ ב"ב שבט

קובץ מיוחד בקשר עם כ"ב שבט
יום הסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע
אשת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

גליון יב
שנה שמינית

יוצא לאור על-ידי
ועד „חיילי בית דוד”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקווי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
ה' תהא שנת עז – שנת 770
ק"ז שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לאחר סיום כל עבודת הבירורים

"...בדורו של נשיא דורנו גופא ישנם כמה שלבים ותקופות, ובכללות – שלושה שלבים: . . (ג) התקופה לאחר הסתלקות בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח) . . שאוחזים כבר לאחר סיום עבודת כל הבירורים, ואף כבר "צחצחו את הכפתורים" וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו".

(משיחות ש"פ יתרו, וליל ויום כ"ב שבט ה'תשנ"ב)

יוצא לאור על-ידי

ועד "חיילי בית דוד"

770 בית משיח – בית חיינו

770 איסטערן פארקוו, ברוקלין, נ.י.

להקדשות, תרומות או לקבלת הקובץ השבועי בדוא"ל,

ניתן לפנות לכתובת: vaad770@gmail.com

כמו-כן, ניתן להוריד את הקובץ באתר:

www.moshiach.net/blind/wn-heb.htm

אל אחינו אנ"ש והתמימים יחיו,

שלום וברכה

בעמדנו בעש"ק פר' יתרו – כ"ב שבט, יום בו ימלאו כ"ב שנים –
"ב"ך יברך ישראל", להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע,
 אשת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, יום עליו התבטא כ"ק אד"ש
 מה"מ אשר בו החלה תקופה שלישית בדורנו – הדור השביעי, הדור
 האחרון לגלות והראשון לגאולה –

הננו מוציאים לאור **"קובץ כ"ב שבט"** – ובו:

א. אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע וכ"ק אדמו"ר
 מוהריי"צ נ"ע, אודות הרבנית חי' מושקא נ"ע.

ב. קטעי שיחות מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בשנים לאחר
 ההסתלקות, בקשר לרבנית חי' מושקא נ"ע – 'והחי יתן אל ליבו'.

ג. סיפורים מרתקים אודות הרבנית, מפי אנשים שונים שביקרו
 אצלה, והואילו לספר על כך.

ד. צרור סיפורים מפי המשב"ק הרה"ח ר' חס"ד שי' הלבשרטאם,
 שזכה לשרת בבית הרבי והרבנית במשך 18 שנה.

ה. זכרונות מידידת הרבנית, שזכתה להכרות וידידות קרובה עמה.

ו. כתי"ק כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקשר לרבנית.

בציפייה ובביטחון גמור אשר תיכף ומי"ד ממ"ש נחזה ב"והקיצו ורננו
 שוכני עפר" והיא בתוכם ובראשם, בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
 שליט"א "מלך ביופיו" לעיני כל חי, ויכריזו כולם יחדיו, בקול גדול, את
 ההכרזה הנצחית המביאה לידי ביטוי את התמסרותנו והתקשרותנו
 אליו, ופועלת התגלותו המיידית בגאולה האמיתית והשלמיה:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ועד "חיילי בית דוד"

770 בית משיח, בית חיינו

ימות המשיח, יום ועש"ק פ' יתרו, כ"א שבט ה'תשע"ט - שנת 770
 מאה ושבע שנה להוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
 ו'שישים שנה' לנשיאותו
 ברוקלין, נ.י.

בדבר קריאת שם למז"ט . . אם עוד לא ניתן שם,

תקרא בשם חיה מושקא

"ונזכה לשמוח כולנו יחד על חתונתה למז"ט" • אגרות קודש

מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע וכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע

בקשר לרבנית חי' מושקא נ"ע • מבית המלכות

לידת הרבנית

במכתב שלפנינו, אנו עדים לעובדה שלידת הרבנית נ"ע היתה כרוכה בקשיים רבים ומסוכנים. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע מעודד במכתב זה את כלתו ומברכה שיהיה הכל כשורה:

ב"ה, יום ב' ת"א [=תענית-אסתר] תרס"א לפ"ק
וואעריסהאפן

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' [=והכבודה] תי' נכדתי היקרה תי'
ת"ל בעד החוה"ש [= תודה לא-ל בעד החיים והשלום] כה לחי!

כלתי תי' מיט ליב דיר דיין גאסט יתן השי"ת איר זאלט פאר בריינגען די צייט פריילעך און גוט בכל הפרטים. ויתן השי"ת שיהי' הכל כשורה ונזכה לשמוע בשורות ובות, אכי"ה, זיי שטארק באיי זיך אז השי"ת וועט דיר העלפן אי"ה בזכות כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע זי"ע עס וועט אי"ה זיין אלץ כשורה.

שלום דובער

(אג"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ח"ג אגרת תש"ג)

במכתב שלפנינו, מברך כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע את נכדתו החדשה בברכות מיוחדות, כמו כן מציע לקרוא לה בשם "חיה מושקא":

ב"ה יום א' כ"ו אדר תרס"א לפ"ק
וועריסהאפען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדתי היקרים יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

לשמחת לבבי קבלנו היום הטעי"ג [=טעלגראמא] מלידת כלתי תי' למז"ט, והנני מברך אתכם ברכת מז"ט בעד הבת הנולדה לכם למז"ט. מז"ט. יזכה אתכם השי"ת

לגדלה לתולחומע"ט בנחת ובנקל ותהיה באריכות ימים ושנים טובים ונעימים ותהיה אשה יראת ה' באמת ובתמים כפי רצון כ"ק אבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע זי"ע, ונוכה לשמוח כולנו יחד על חתונתה למז"ט, ונקבל מאתכם ומצאצאיכם רוב נחת ועונג תכה"י בכה"פ ברו"ג.

ומעונג לבי אודה לה' על כל הטוב שגמלנו ובחסדו הגדול החיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה כן יגיענו לשמחות וטובות הרבה ונהיה אנחנו כולנו בריאים ושלמים ונודה ונהלל לה' אלוקינו בכל עת בשמחה ובטוב לבב.

ונא להודיענו בפרטיות איך היתה הלידה ואיך היא כעת בכוחותיה.

נא ונא להודיענו הכל בפרטיות באר היטב.

שלחנו לכם טע"ג בברכת מז"ט בטח קיבלתם אותה.

בדבר קריאת שם למז"ט כ' כח הטע"ג שאם עוד לא ניתן שם, תקרא בשם חיה מושקא שכן הוא הנכון לפי"ד [=לפי דעת].

ובטח תודיעני גם בדבר קריאת השם למז"ט. ונא להודיענו בפרטיות מבריאות כלתי תחי' ובתה הנולדה למז"ט תי'

שלום דובער

חַתוּנַת הַרְבִּיט חיה מושקא

במכתב אחד שכותב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע לדודו (הרמ"מ – אחיו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב) הוא מפרט לו את כל קורות המשפחה בשנים האחרונות.

בין השאר הוא מציין את חתונת הבת הבכורה – חנה, ומבקש מאת השי"ת שיזכה לראות את חתונתם של הבנות האחרות:

"ויזכנו השי"ת בקרוב לעשות שידוכים טובים עבור בנותינו מ' חיה מושקא תחי' ומרת שיינא תחי', אנא ה' הושיעה נא כי לא נבוש ולא נכלם, לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי".

העלי' היחידה שנותרה

"ענין זה [העלי' שנפעלת ע"י ההסתלקות] מודגש במיוחד בהירצייט של בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בכ"ב שבט . . . ובפרט שדורנו זה הוא דור האחרון בגלות והדור הראשון לגאולה – כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל יום ההילולא כבר הכריז והודיע כמ"פ, שכבר סיימו הכל ועכשיו נותר רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש – במילא מובן, שאם בינתיים הי' ענין של הסתלקות, כפי שזה הי' בכ"ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), הרי זה אך ורק בכדי לפעול את העלי' היחידה שנותרה – העלי' דגאולה האמיתית והשלמה".

(משיחות ש"פ יתרו, וליל ויום כ"ב שבט ה'תשנ"ב)

שהחינוך שלהן הוא בהתאם להדוגמה שהיא הראתה, שהרי

חינוכה היה ע"י נשיא דורנו

"ומובן שהיה בהדגשה החינוך חדור עם מסירות נפש" • קטעי שיחות
מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקשר לרבנית חי' מושקא נ"ע, בשנים
שלאחר ההסתלקות • והחי יתן אל לבו

הנשמה עולה מעלה מעלה

...מזה מובן גם בנוגע ליארצייט זה: אע"פ שהיה "הבערה" של אש והנשמה עלתה
באש, ועולה למעלה מעלה.

ובפרט שגם בנוגע לנשמה בגוף . . בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, וכידוע
שבת יש לה שייכות מיוחדת עם האב, יש לה גם זכות אבי' (נוסף לזכות עצמה),
ובהיותה למטה עסקה בעבודתה "כמצוות רצונך", ובאופן דילכו מחיל אל חיל, בעילוי
אחר עילוי, ובמיוחד עבודה מתוך מס"נ. ומובן גם מהסיפור בנוגע לחינוך בנותיו של
כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהמלמד שלהם רצה להלביש הכל בשכל, ולא להפחיד אותם
במעשי נסים ומסירות נפש, אמר לו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאדרבה – ילד יהודי צריך
להתחיל בחינוכו דוקא אם סיפורי מסירות נפש ודוקא זה מתקבל אצל ילד יהודי.
ולחער שהסיפור היה בקשר אליה, ומובן שהיה בהדגשה החינוך באופן כזה – חדור
עם מסירות נפש וכו'.

(משיחת ש"פ יתרו כ"ב שבט ה'תשמ"ט)

הרבי והספרים שייכים לחסידים

בין פעולותיה האחרונות (של הנפטרת) בחיים חיותה בעלמא דין . . היתה המענה
שלה אודות אבי', כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "אבי, הרבי, הוא בעצמו, ביחד עם
ספריו וכל עניניו, שייך לחסידים".

במענה זה ביטאה הנפטרת והכריזה באופן גלוי לכל. שנשיאותו של נשיא דורנו
ממלא מקומם של רבותינו נשיאנו, עד לכ"ק אדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד,
והבעש"ט, מייסד תורת החסידות הכללית – הו"ע נצחי (שלא שייך בו הפסק, ח"ו) עד
ביאת גואל צדק...

ומזה מובן, שהענין ד"והחי יתן אל לבו" צ"ל גם (ובעיקר) בהנ"ל – חיזוק והוספה
ביתר שאת וביתר עוז בהדגשת הנצחיות – המשך תורת החסידות הכללית ותורת
חסידות חב"ד ונשיאיהם לדורותיהם עד ביאת גואל צדק, באופן גלוי לעין כל...".

(משיחת מוצש"ק פ' תרומה ה'תשמ"ח)

דוגמא חיה

ובפרט אלה שזכו שכמה וכמה מבנות ישראל נקראות על שמן, ובאופן שהן מראות דוגמה חי' – בהיותן נשמה בריאה בגוף בריא (ללא שום הפסק) – שהחינוך שלהן הוא לרוחה, בהתאם להוראותי ובהתאם להדוגמה שהיא הראתה בזה, שהרי חינוכה היה ע"י נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, כמדובר כמה פעמים.

(משיחת אור לכ"ב שבט ה'תשנ"ב)

קרן על שמה

ולהוסיף, שנתייסדה גם קרן מיוחדת הנקראת בשם "קרן החמ"ש" – הראשי תיבות דשם הנפטרת, חיה מושקא שניאורסאהן.

ואע"פ ששם המשפחה אינו נוגע כ"כ לכאורה – מ"מ מצינו בכמה שטרות וכיו"ב, שלחיוק הדבר חותמים העדים גם על שם המשפחה.

ובפרט בנדו"ד – שבשם המשפחה מודגש בגילוי הקשר עם מייסד המשפחה – אדמו"ר הזקן, ששמו "שניאור" על שם שני האורות נגלה דתורה ופנימיות התורה.

נוסף ע"ז שהיה נשמה חדשה. כמסופר ברשימות ושיחות של אבי הנפטרת.

ובפרט שבשם המשפחה הוסיפו גם הסיום "(שניאור)סאהן", המדגיש שהקשר עם אדמו"ר הזקן הוא באופן של בן ("סאהן"). שהאב זוכה לבן מיד שנולד כו' (בחמשה דברים), ועד שבן יורש הכל.

(משיחת כ"ט שבט ה'תשמ"ח (אחר סיום השבעה))

המעשה הוא העיקר

...ובנוגע לפועל: כדאי ונכון לקשר היארצייט ע"י שמוסיפים ומרבים בהקמת מוסדות לעילוי הנשמה (בהוספה על המוסדות שהקימו עד עתה), ...כמו כן – כדאי להוסיף ולהרבות בצדקה בקשר עם היארצייט. ומה טוב במספר ע"ת (470), גימטריא דשם הנפטרת (כנ"ל).

...וכל המרבה הרי זה משובח. לא רק "עת" מטבעות קטנות, מטבעות של נחושת. אלא "עת" מטבעות גדולות, ועד למטבעות של זהב.

(משיחת ש"פ יתרו כ"ב שבט ה'תש"נ)

רבים מהתמימים שמו לב כי בשבוע של כ"ב שבט תשמ"ח הרבי נסע לאוהל ארבע פעמים!

השיחה בראש השנה, ההקפות המיוחדות, הקונטרסים המיוחדים, ההתוועדויות האחרונות, ההוספה הפתאומית לליקוט השבועי וסיומה של היחידות הכללית בכ"א שבט - כל אלו היוו שרשרת אירועים שמיימית ומופלאה שאת פשרה הבינו רק לאחר ההסתלקות • סקירת האירועים שנראו - לאחר מעשה - כרמזים גלויים למאורע של כ"ב שבט תשמ"ח

🕒 ערב ראש השנה 🕒

ידוע, שבשנים בהם אירעו מאורעות איומים במשפחת בית הרב - לא קרא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את הפ"נ. ואמנם, בשנה זו לא סיים הרבי לקרוא את הפ"נ הכללי בנימוק שמצד טרחא דציבורא הוא לא מסיים את קריאת הפ"נ.

🕒 ראש השנה 🕒

קבלה אצל חסידים, שכאשר יש עיכובים בתקיעות של ראש השנה - רמז הוא כי קטרוג גדול עומד על עם ישראל, ובעת התקיעות מנסה הצדיק, ראש בני ישראל, להלחם בגזרה ומנסה לבטלה. ואמנם, ביומו השני של ראש השנה, הבחינו חדי-עין בכמה שינויים בסדר התקיעות: לפני התקיעות התכסה הרבי שליט"א, בטליתו על גבי הפ"נים זמן ארוך מאוד (כחמש דקות). קשה לתאר את האווירה ששררה באותם רגעים ב-770, הכל חשו כי משהו עליון, שמימי, מתרחש מול עיניהם, ולא יכלו אפילו לנחש על מה מתחולל המאבק. לאחר מכן, בעת התקיעות, התקשה הרבי בתקיעה בשופר, ועבר לשופר אחר...

באותו יום, בהתוועדות הגדולה שנערכה לקראת צאת היום הגדול והקדוש - הזכיר הרבי כי אדמו"רי חב"ד היו נוהגים לפנות כמה רגעים בערב ראש השנה, למרות חוסר הזמן, ולשוחח עם הרבנית...

🕒 שמחת תורה 🕒

מי שהיה בשמחת תורה תשמ"ח אצל הרבי מלך המשיח שליט"א - לא ישכחהו לעולם. כל הגילויים שהיו לפניו ולאחריו - כולם התגמדו מול הגילויים הנעלים שהיו מנת חלקם של החסידים בשמיני-עצרת ושמחת-תורה תשמ"ח. אם הפתגם "דל העט מלתאר" יכול להיות נכון - זה רק על ימים אלו.

שיא השמחה הייתה לאחר אמירת הפסוק "כי מציון" בפעם השלישית: הרבי הסתובב לכל העברים, והביט על כל אחד מהנוכחים. כמו כן עודד הרבי בתנועות מיוחדות אנשים מסויימים. באופן מיוחד הביט הרבי על הזקנים שעמדו למרגלות הבימה ופניו קרנו בשמחה גדולה ועצומה. היו אף ניגונים שהרבי מלך המשיח השתתף בהם בפיו וכן בכל מיני תנועות מיוחדות ומעניינות: בעיצומה של השירה השעין הרבי את ראשו על ידו בתנועה של מנוחה, וכשחיוך רחב על שפתיו רמו בכך לכמה אנשים שיתעוררו...

לכמה אנשים סימן הרבי בתנועת תמיהה על שאינם שרים, ואחר כך עשה בידו תנועת ביטול. לד"ר ווייס סימן הרבי בחיוך רחב, למדוד את הדופק...

כך זה המשיך בהקפות, והן הסתיימו רק כעבור שלוש שעות! השמחה הרקיעה שחקים, וזקני החסידים אמרו שמי שלא היה בהקפות אלו – לא היה בשמחה בימיו!

גם למחרת, בליל שמחת תורה, הרקיעה השמחה שחקים, והגיעה לשיא לקראת הסיום, כאשר בסיום ההקפה השביעית עלה הרבי במפתיע על בימתו כשספר התורה בידיו הק', החל לשיר "ופרצת", ורקד כך משך זמן ארוך בשמחה רבה ועצומה, כשהוא מעלה את ספר התורה אל על ומורידו. כך, פעמים רבות.

אחדים מהחסידים טענו אז, שהקפות אלו הן 'פיצוי' על ההקפות של תשל"ח, שהשנה מלאו להן עשור...

🕒 כינוס השלוחים העולמי 🕒

כינוס השלוחים העולמי הראשון התקיים בראש חודש כסלו תשמ"ח, שהרי עד תשמ"ח היו אלה כינוסים איזוריים של שלוחי ארצות הברית ותו לא. הבקאים בנעשה מאחורי הקלעים ידעו לספר, כי הרבי הוא זה שדחף את ארגון הכינוס העולמי. ולא בכדי דאג הרבי לכנס את כל בניו בטרם תפרד מהם אמם...

גם הקונטרס שחולק במהלך הכינוס – רק לשלוחים – ובו המאמר ד"ה "ושבתי בשלום" שנאמר בחדרו של הרבי לאחר המאורע בתשל"ח, רמו על תחלתה של תקופה חדשה בנשיאותו של הרבי. שנים אחר-כך יאמר הרבי שבשנה זו אכן התחילה תקופה חדשה בנשיאות.

🕒 שבוע לפני 🕒

במהלך התוועדות שבת פרשת בשלח, הופתעו החסידים לשמוע את הרבי מבקש לפרסם כי מהיום ואילך על החסידים להימנע משאלת שאלות פרטיות, כיון שלא יקבלו עליהם מענה פרטי. במקום זאת, אמר הרבי, ישנו מענה כללי: בנושאי בריאות יש לנהוג כדעה אחידה של שני רופאים מומחים, וכשדעותיהם של הרופאים חלוקים

– להתייעץ עם רופא שלישי, ו"אחרי רבים להטות". בנושאי פרנסה וכדומה – יש לנהוג לפי הפסוק "ותשועה ברוב יועץ", ולעשות כעצתם של ידידים מבינים.

דברים דומים השמיע הרבי בהתוועדות ט"ו בשבט, והוסיף, שבבעיות וספקות בעבודת השם – יש לקיים את הוראת התורה "עשה לך רב", להתייעץ עמו ולנהוג כהוראותיו.

באותו שבוע, רבים מהתמימים ציינו לעצמם שבשבוע האחרון נסע הרבי לאוהל ארבע פעמים!

גם סיום השיחה ביחידות כללית לאורחים, יממה לפני ההסתלקות, היה מיוחד במינו: הרבי חתם במילים "באור פני מלך חיים". ימים ספורים אחר כך, יסביר הרבי ששמה של הרבנית חי' מושקא מרומז במילה חיים... חסידים יוסיפו ויצטטו את הכתוב על הרשב"י והאדמו"ר האמצעי שיצאה נשמתם במילה "חיים"...

בשבת האחרונה

בשבת האחרונה לפני ההסתלקות, כאשר קבלו אנשי וועד להפצת שיחות את השיחה המוגה לידיהם – נדהמו לראות את בקשתו של הרבי שליט"א להוסיף בסוף הליקוט קטע ממאמר אדמו"ר האמצעי, אודות הטעם שמעמיד את החתן תחת החופה ביום חתונתו.

מחזיק ס"ת לע"נ הרבנית

הרבי צירף את הקטע המדובר, והוסיף בכתב ידו: ז"ע הגיע לדינו ביכל כתב יד מעתיק הכולל דרושי ומאמרי כ"ק אדמו"ר האמצעי, ולתועלת הרבים מועתק הרשום שם (דף פו, ב): כמו כן הוסיף הערה בכתב ידו, בה מוסבר הקשר של קטע זה עם מתן תורה...

בשעתו, אף אחד לא הצליח להבין את פשרה של הוראה נדירה זו, ורק אחר כך קישרו את עניין החופה עם הסתלקות הרבנית.

[יצויין, כי בשנה זו, לקראת י"ד כסלו, הורה הרבי להדפיס שוב את קונטרס "דרושי תתונה". בימי ההסתלקות הזכיר הרבי כמה פעמים ששבעת ימי המשתה הן כנגד שבעת ימי האבלות. והמבין יבין].

כששאלתי: "יהודים בכל העולם מייחלים לקבל ברכה מהרבי ואילו רעייתו הרבנית נמנעת מלספר לו על כאבה"? ענתה:

חשוב לי שלא לגרום לו עגמת נפש

אצילותה, צניעותה ונועם הליכותיה היו באופן מופלא, בנוסף למוחין הרחבים שירשה מאביה. אך לא הרבה ידוע על הרבנית נ"ע שכן היא היתה נחבאת אל הכלים • לפנינו צרור סיפורים מרתקים אודות הרבנית חי' מושקא נ"ע, מפי אנשים שזכו לבקרה והואילו לספר על כך • אשת המלך

II "תוכל בבקשה, אם לא קשה לך"...

במשך השנים, הרבנית הייתה מכינה תרמוס עם תה עבור הרבי, ואחד הבחורים היה נשלח לבית הרבי כדי להביא את התרמוס. בדרך כלל התרמוס כבר היה מוכן בין שתי הדלתות של בית הרבי, כך שלא היו צריכים לצלצל בפעמון הבית ולהטריח את הרבנית.

בשנים הראשונות לנשיאות צלצל פעם הטלפון הציבורי ב-770, שהיה ממוקם על יד היזאלי הקטן. הרב גרשון מענדל גרליק, שהיה אז 'תמיס' בישיבה ענה לטלפון: "ווער רעדט?" [=מי מדבר?], נשמע קול של אישה מהעבר השני של הקו. "ווער רעדט?" השיב הרב גרליק בשאלה מיניה וביה.

השאלה והתשובה חזרה ונשנתה, עד שהרב גרליק הבין כי זו הרבנית... "תוכל בבקשה, אם לא קשה לך, להגיע לבית, לקחת תרמוס ולהעבירו לרבי"? הרב גרליק ענה כמובן בחיוב, רץ לבית הרבי, לקח את התרמוס שעמד הכן, ובהגיעו ל-770 הניח את התרמוס על יד חדר הרבי.

זו הייתה דרכה של הרבנית, בעדינות ובחשש מטירחה הציגה את בקשתה: תוכל בבקשה, אם לא קשה לך..."

II קל לזכור את השם

סיפר הרה"ח יוסף יצחק ליפקין, שהיה מבאי ביתו של הרש"ג בשנות חייו האחרונות ומעוזריו האישיים: פעם פנתה אלי הרבנית, התנצלה על השאלה, ושאלה:

"הרש"ג זוכר בכלל את שמך?" תשובתי הייתה חיובית. "סליחה שאני שואלת מה שמך?" הוסיפה הרבנית לשאול. כששמעה ששמי יוסף יצחק – אמרה: "לזכור את השם של אבא – לא קשה..."

II כל מילה שקולה

במהלך משפט הספרים, נשמעה פעם טענה מהצד שכנגד, שהיה כביכול אישור מצד הרבנית לנטילת הספרים מספריית אגודת חסידי חב"ד. הטענה אז הייתה שה'אישור' יצא מפיה של הרבנית ונאמר באוזני אחותה.

את העובדה שאמירה מפליאה שכזאת – שהרבנית תיתן אישור לנטילת ספרים – לא התפרסמה עד כה ולא הגיע לאוזני אף אחד, הסביר הצד שכנגד, שהרבנית הוסיפה לצד נתינת האישור, כי "הדבר לא לפרסום".

כשנודע הדבר לרבנית נ"ע, התבטאה ואמרה, כי "הפעם היחידה בה אמרתי את המילים 'לא לפרסום' הייתה כאשר אבא – הרבי הריי"צ – יצא מגלותו בקסטרמה בדרכו הביתה..."

II לכבוד זכרה של הרבנית חיה מושקא

הרבנית לצד אימה הרבנית נחמה דינה

באחד משנות הלמד"ים התבצעו שיפוצים בבית הרבי. באותו זמן לא חשה הרבנית בטוב. למרות זאת, ביום ח' בטבת – יום היארצייט של הרבנית חיה מושקא, אשת כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק', קיבלה הרבנית ע"ה מספר נשים בסלון ביתה וישבה עמן שעה ארוכה בשיחת לבבית.

כששאל אותה אחד מבאי הבית, שהכיר את נוהגה לשמור על היטב על בריאותה – "מדוע אירחת את הנשים אם את לא מרגישה טוב", ענתה הרבנית, שהיות וזהו יום היארצייט של הרבנית חיה מושקא, הרי שבכך כיבדה את זכרה בביקורן של הנשים.

II הכריעה את הכף

לאחר הסתלקות הרבי אדמו"ר הריי"צ, פנו זקני החסידים אל כ"ק אדמו"ר שליט"א, וניסו לשכנעו לקבל עליו את הנשיאות. הרבנית, עם כל צניעותה וענוותנותה והקרבת הגדול שנכפה עליה, התבטאה אז בנחישות כי לא יתכן להשלים עם כך שמסירות נפש של דורות תרד לטמיון – ודברים אלה היה בהם כדי לסייע בהכרעה...

II מה עושה הרבי ב'זמן הפנוי'?

בעת ביקורה של הרבנית ע"ה בפר"ז בשנת תשי"ד, ע"מ לעמוד על מצב הפליטים שהגיעו לשם, היה לה מעט זמן פנוי בו יכלה למצוא מרגוע ולנצל אותו כרצונה. בקשר לכך העירה: "ווען מייך מרן וואלט געהרט אט די רואיקע צייט, וואלט ער שוין צוגעגרייט ר סיום אויף בבא בתרא" [= אילו לבעלי היה זמן רגוע שכזה, הוא כבר היה מכין 'סיום' על מסכת 'בבא בתרא']".

הרבנית הוסיפה, שימי הפסח מתקרבים, ולמרות טרדותיו העצומות של הרבי שליט"א, הוא 'מצליח' למצוא זמן להכין סיום, לקראת ערב פסח (שכן הרבי בכור).

II זו המתנה!

מספר הרה"ח ר' ראובן גלפרין: "הרבנית חיה מושקא בילדותה הייתה לפעמים מתלווה אל אביה הרבי הריי"צ, בנסיעותיו ברחבי רוסיה. פעם אחת הגיע הרבי הריי"צ עם בתו לביתו של אחד החסידים בעיירה אוריול. הרבי התיישב לשוחח ולסדר את עניין השליחות אותה היה אמור לבצע, ושלח את בתו חיה מושקא הקטנה לשחק בחדר עם בתו של אותו חסיד שהייתה בת גילה.

כנראה בשל סודיות העניין, סגרו המבוגרים את הדלת אחרי הילדות. השתיים שקעו במשחקן. לפתע, בעיצומו של המשחק, פנתה הרבנית לחברתה החדשה: "רוצה שאתן לך מתנה?"

איזו ילדה תסרב למתנות? בת החסיד הנהנה במרץ, והילדה חיה מושקא פתחה את דלת החדר לכדי סדק צר, נתנה לחברתה להציץ אל תוך החדר הסמוך, הצביעה על הבן אדם שישב שם ואמרה: "את רואה אותו? זו המתנה. זה אבא שלי..."

II המתנות שקיבלה הרבנית

מספרת הרבנית סימא רלב"ג: "בתחילת שנות הכפ"ס, קיבל רבה הראשי של טורקיה – שהייתה אז מדינה עוינת לישראל – רשות לעלות לארץ ישראל לביקור. היה זה במפתיע. בעלי ע"ה, מתוקף תפקידו קיבל את פניו והיה אחראי לאירוחו בכל תקופת שהותו בארץ. ערכנו לו סיורים בכל הארץ לאורכה ולרוחבה, ואף קיבלנו אישורים להיכנס למקומות בהם נאסרה התיירות לתיירים מהשורה.

"בין השאר ביקרנו גם במצדה, שם ישנו בניין עתיק שבנה הורדוס. בגלל חשיבותו של האורח הרשו לנו לקחת כמה אבנים קטנות שנשרו מהמבנה ההיסטורי המיוחד. החלטנו להכין מהם מתנה לרבנית חיה מושקא 'תוצרת ישראל'. לקחנו, אפוא, את אותם אבנים לצורף, והוא שיבץ אותן בתליון לשרשרת שהענקנו במתנה לרבנית. הרבנית התרגשה מאוד והודתה לנו על המתנה המשמחת".

II "בעלי הוא אינטלגנט"

הגב' מירה רסקין שזכתה להיות אחת מידידותיה של הרבנית מספרת: "באחד הימים נכנסתי לביקור שגרתי בביתה של הרבנית. ישבנו על יד השולחן ושוחחנו כהרגלנו. אולם בני לא הסכים להיכנס והוא המתין לי בחוץ. הפחד הגדול שלו היה שמא הרבי יכנס הביתה פתאום...

"הרבנית ברגישותה המפורסמת יצאה החוצה וביקשה ממנו שיאיות להיכנס. לבקשתה של הרבנית כבר לא יכל לסרב, והוא נכנס הביתה וישב לידי. אנחנו המשכנו בשיחתנו כרגיל אבל בני היה לחוץ מאוד. השעה הייתה שעת ערב מאוחרת והרבי עלול היה להכנס בכל רגע. חששו אכן התאמת, הרבי הגיע ואנחנו שמענו מבעד לחלון את הרכב חונה בחצר ואת הצעדים הקרבים. לחצו של בני גבר והוא דחק בי במרפקו מתחת לשולחן שנקום ונברח..."

"לרבנית היו עיניים חדות וחודרות, דבר לא נסתר ממבטה, וגם תנועת היד הכמעט בלתי מורגשת של בני, לא נסתרה מעיניה. היא הבינה לליבו, חייכה ואמרה לו: "מיין מרן איז רן אינטלגנט. ער מישט זיך נישט אין מיין ריידן" [= בעלי הוא אינטלגנט. הוא איננו מתערב בשיחותי].

ואכן, הרבי נכנס הביתה וכמו לא ראה כלל את האורחים, עלה לחדר עבודתו מבלי להעיף מבט...

II דוגמא שלא במקום

המשב"ק ר' מענדל גאנזבורג סיפר את הסיפור המדהים הבא:

"שנים רבות שימשתי בקודש בביתם הקדוש של הרבי והרבנית. בכל אותם שנים הרבי אף פעם לא דיבר עם הרבנית בנוכחותי או בנוכחות אחד המשב"קים.

"דבר מפליא ביותר היה, שכשהרבי רצה לומר משהו, היה מביט בעיניו ברבנית והיא ממבטו הייתה יודעת בדיוק את כוונתו ורצונו.

"ליל שבת אחד, בתחילת הסעודה הגיש ר' מענדל גאנזבורג את האוכל לשולחן. לפתע הביט הרבי ברבנית והיא מיד פנתה אליו ושאלה אותו אם הוא יודע מה שלומו של ר' חיים ליברמן שנחבל ברגלו בבוקרו של אותו יום. ר' מענדל ענה כי איננו יודע. שוב הביט הרבי ברבנית והיא פונה שנית לר' מענדל ואומרת לו כי הרבי רוצה שילך לבדוק את שלומו של רח"ל. ר' מענדל ניסה לומר שאולי כדאי שילך לאחר הסעודה,

שהרי חבל שהסעודה תתעכב בגין התמהמהותו.

"אותו מחזה מדהים חוזר על עצמו: הרבי מישיר את מבטו הקדוש והרבנית אומרת: "הרבי רוצה שתלך עכשיו".

מובן שר' מענדל עזב הכל והלך לקיים את ההוראה. הדרך ארכה כארבעים דקות, וכששב סיפר על הרגשתו של רח"ל והראה על רגלו את מקום הפציעה המדויק. הרבי העיר בו במקום: "ר' מענדל, איר ווייסט נישט רז מען ווייזט ניט אויף זיך?" [= ר' מענדל, אינך יודע שלא מדגימים על עצמך?].

II "רציתי לאחל"

מספרת הגב' מירה רסקין: "באחת הפעמים שהרבנית התקשרה לביתי, הרים את הטלפון בני שבדיוק חזר מלימודיו. הרבנית הזדהתה בפניו כ'מוסיא שניאורסאהן', שאלה בשלומו בנימוס, ואמרה שאמנם רצתה לדבר איתי, אך מכיוון שהיא מתארת לעצמה שהוא חזר זה עתה מלימודיו עייף ורעב, מוטב שתתקשר בפעם אחרת. בני החליט 'לזייף' קצת את האמת ואמר כי הכל בסדר, אמו פנויה וכי כבר אכל ושבע והגיש לי את שפורפרת הטלפון.

"זה היה בשבע בערב, וכשסיימנו לשוחח השעה כבר הייתה השעה מאוחרת מאוד. שניות ספורות לאחר שניתקתי את השיחה, הטלפון בבית צלצל שוב ושוב בני הרים את האפרכסת.

"הרבנית שוב הייתה מעבר לקו. הוא מיהר לומר לה כי בוודאי היא רוצה אותי וכבר הוא מעביר את השיחה, אבל הרבנית אמרה לו שהיא רוצה דווקא לדבר איתו. מסתבר כי היא התקשרה במיוחד אליו: "מכיוון שאני לא יודעת אם יצא לנו לשוחח שוב לפני פורים", הסבירה בנועם, "ופורים כבר מתקרב, רציתי לאחל לך פורים שמח"....

II טלפון מהרבנית בכ"א שבט תשמ"ח!

ממשיכה ומספרת הגב' רסקין: "במשך שנים רבות עמדנו בקשר רצוף. היינו משוחחות בטלפון מספר פעמים בשבוע. אני אף פעם לא הייתי מצלצלת אליה מהחשש התמידי שאולי הרבי נמצא בבית ושמה הוא יענה לטלפון. הרבנית לכשעצמה הייתה דייקנית וכן סדר יומה היה מסודר ומדויק, וידעתי בדרך כלל באיזו שעה היא אמורה להתקשר אלי.

"ביום כ"א בשבט תשמ"ח הרבנית לא צלצלה אלי כל אותו היום. חלפו שעות הבוקר, גם הצהריים, הערב ירד והרבנית עדיין לא התקשרה. דאגתי מאוד, חששתי לשלומה, אבל להתקשר לא רציתי כי חששתי עוד יותר מן האפשרות שהרבי יענה לטלפון.

"באחת עשרה בלילה, לאחר שכבר שכבתי לישון, צלצלה הרבנית לפתע והתנצלה על השעה המאוחרת. היא סיפרה לי כי יצאה לסידורים עם ידידה וכשחזרה הבייתה חשה שלא בטוב. בדאגתה המופלאה לא רצתה לצער אף אחד ולכן לא סיפרה על כך דבר, גם לא לבעלה, הרבי. בסופו של דבר הרבי הבחין בכך וביקש להזמין רופא, הרבנית סירבה אך הרבי עמד על כך. הרבנית הסכימה בתנאי אחד: שהרופא יבדוק קודם את הרבי ורק אחר כך ייגש לבדוק אותה.

בתוך קלחת הארועים הרבנית לא שכחה לעדכן אותי במה שעובר עליה, כדי שלא אדאג חלילה. עד כדי כך הניחה עצמה בצד והשקיעה את כל מרצה בדאגה לשלומם ולהטבה של הרגשת הסובבים. "באותו לילה, מצבה של הרבנית הדרדר, היא נלקחה לבית הרפואה ושם השיבה את נשמתה הזכה והטהורה לגזי מרומים. זכותה תגן עלינו".

II בטח בה לב בעלה

עם הגיעם של הרבי והרבנית לפריז, בדק הרבי בעצמו את טיב הכשרות של איטליז מסויים. לאחר מכן, כשנודע לו כי באטליז נמכר בשר מוכשר בלבד (שלא להכשיל את מי שאיננו בקי בתהליך הכשרה) בא הרבי, ביחד עם הרבנית, וביקש לאפשר לה לעקוב אחרי תהליך ההכשרה והמליחה. רק כשהביעה הרבנית שביעות רצונה מכך, החל הרבי להיות לקוח קבוע.

II ביקור חשאי

בשנת תשי"ד ערכה הרבנית ביקור חשאי של כמה ימים בפריז, כדי לעמוד מקרוב, בחשאויות, על מצב הפליטים שהיו אז בפריז. חלק גדול מקהל אני"ש התגורר אז בתנאי דוחק של ממש (קבוצה גדולה שכנה במלון חכור על ידי הגיוינט, כאשר ב-36 חדרים המלון גרו כ-30 משפחות, מהן משפחות ברוכות ילדים, כשעליהן להשתמש במטבח אחד משותף).

בעת ביקורו בפאריז, עם אימו הרבנית חנה

הרבנית דאגה מאוד למצב והתעניינה בכל פרטי הפרטים, ואף ביקרה במקום עצמו, מבלי שאיש יבחין בכך –בלילה– כדי לעמוד מקרוב על מצב הפליטים. בטון הדיבור, בנוסח השאלות ובגישה הכללית ניכרה דאגה כנה ואמיתית כאם לילדיה. בדבריה ניכרה, לצד הדאגה והלבביות, גם פקחות עצומה. כל שאלה בעת ביקור הרבי מלך המשיח שליט"א בפריז היתה מנוסחת בזהירות ובתכלית הדיוק.

באותה פיקחות היא גם התחמקה מכל מה שלא רצתה לדבר עליו.

II הכל כפי שרואים!?

פעם טלפן אליה אחד ממכריה בשעות הערב המאוחרות, וביקש ממנה לבקש את ברכת הרבי שליט"א על ענין דחוף מאוד. הרבנית ענתה, כי תמלא את בקשתו לאחר שבעלה יסיים את תפילתו. שאל בן שיחה בפליאה: הרבי הרי התפלל ערבית עם הציבור ב-770! ענתה הרבנית: "כסבורים אתם שהכול הוא כפי מה שרואים?!".

II בשם הזה לא משתמשים

פעם שאל אחד המשמשים את הרבנית על משמש אחר אם הוא כבר הגיע. שמו היה מענדל, וכיוון שידע שקוראים לכל המשמשים בשמות הפרטיים נקב בשמו. הרבנית נרתעה מיד ואמרה לו: בשם הזה לא משתמשים אצלנו בבית רק כשאני פונה לבעלי, ומשום כך לאותו אחד אנו קוראים רק בשם המשפחה.

II ונהפוך הוא

פעם, לאחר התוועדות של ליל שמחת תורה, נכנס אחד המקורבים לבנין הספריה, שם היתה באותה עת הרבנית. כשהתענינה אצלו מה היה בהתוועדות, סיפר לה שהיתה זאת התוועדות מאוד מיוחדת, ושבהלכה אמר הרבי לכולם לומר 'לחיים' ולהפוך לאחר מכן את הכוסות הריקות. מיד לקחה הרבנית בקבוקון קטן של משקה שעמד על השולחן והפכה אותו.

II לא לגרום עגמות נפש

בתקופה האחרונה לחייה בעולם הזה כאב עז בעיניה הק'. ופעם אמר לה על כך הרש"ז גורארי ע"ה: יהודים בכל העולם כולו מאחלים לעצמם כי שמם יוזכר לברכה ע"י הרבי שליט"א ואילו רעייתו הרבנית נמנעת אפילו מלספר לו על כאבה? והרבנית ני"ע השיבה, בפשטות ובכנות – "חשוב לי שלא לגרום לו עגמות נפש..."

II "חששתי מהפגיעה בשיעור"

בערב האחרון לפני ליל ההסתלקות, ביום שני בערב, ביקר הרב גורארי אצל הרבנית, שסבלה אותה שעה ייסורים קשים מאוד, אך היא עשתה כל שביכולתה כדי להעלים זאת ממנו ולא לגרום לו דאגה נוספת. היא גם לא סיפרה לו שהרופא שביקר אצלה היום סבור שיש לאשפז אותה...

מאוחר יותר, בשיחה עם הרופא, עמד הרב גורארי על המצב האמיתי ואז הוא

מיהר להתקשר אל הרבנית, ובין הדברים אמר שהוא מתפלא על כך שלא סיפרה לו על חוות דעתו של הרופא. הגיבה על כך הרבנית במילים אלו: "אני יודעת שיש לכם שיעור בגמרא לפנות בוקר, וחששתי שאם תהיו מודאגים זה יפגע בשיעור..."

II להרגיש את הזולת

סיפר ר' בעריל יוניק: בליל שבת האחרון לחייה של הרבנית, היתה לי הזכות להכנס אליה לביקור אחר התפילה. אשתי נסעה לאותה שבת לכינוס השנתי של נשי חב"ד במיאמי, ונכנסתי לביקור עם בתי חנה.

הרבנית ע"ה שוחחה הרבה עם הילדה. היא שאלה אותה האם היא מתגעגעת לאמא שנסעה למספר ימים למיאמי, התעניינה על מצב הלימודים ועל כל בני המשפחה בפרט. בחוץ היה מאוד קר והרבנית אמרה במהלך השיחה: "כשאני נזכרת שאתם צריכים ללכת עוד מעט ברחוב, נהיה לי קר מעכשיו..."

II ביכולתי למסור בדיוק מה דיבר הסבא

שנות ילדותה עברו על הרבנית נ"ע בליובאוויטש הבירה, ועד יומה האחרון היתה מדברת על השנים הללו בערגה ובגעגועים עזים, טון הדיבור בנושא זה הי' מיוחד במינו, והוא נשמע כמפי א' מזקני החסידים שבעצמו ספג תורה ועבודה באותה אורה מופלאה. בתקופה האחרונה בחייה, זמן קצר לפני הסתלקות, התבטאה פעם באוזני ר' דובער יוניק: "כשאני נזכרת ברגעים מסוימים מהזמנים ההם, נזכרת אני בדיוק לא רק כיצד זה נראה אז, אלא ביכולתי למסור בדיוק מה הסבא דיבר באותו זמן..."

II הליכה של קילומטרים מידי מיום

בתקופה שבה התגוררו הרבי והרבנית בפאריז היו זמנים שבהם השגת מזון כשה, בהידור שישביע את רצונו הק' של הרבי היוותה בעיה יומיומית קשה ביותר. כיון שכך נטלה על עצמה הרבנית נ"ע, ברצון ובשמחה, כל טרחה שקשורה בנושא ובמשך תקופה מסוימת הייתה הולכת ברגל, כמעט כל יום, מרחק של קילומטרים כדי להשיג בעצמה על חליבת החלב שהיה מרכיב עיקרי בתפריט של הרבי שליט"א, הן כמשקה והן כמאכל – כאשר הרבנית מכינה ממנו מוצרים שונים כמו ידיה...

II הנכם כולכם ילדינו!

על מקרה מרגש שאירע באחד מביקוריה הרבים בבית הרבנית, סיפרה אשה אחת מאלו שזכו לבקר בביתה עם בני ביתה: בעוד הרבנית יושבת ליד השולחן ומשוחחת עמי, הלכו הילדים והסתובבו בבית כדרך קטנים. לאחר שהספיקו לראות את כל הבית, ירד אחד הילדים מהקומה העליונה ופנה אל הרבנית בשאלה תמימה. "היכן

הילדים?!", תמה, ולאחר מחשבה שנייה הוסיף ואמר: "כנראה שהילדים מבוגרים ועזבו את הבית"...

הרבנית שמעה את הדברים אך לא הגיבה מיד. היא קירבה את הילדים מסביב למקום מושבה, ובהצביעה באצבעה על כל אחד מהם ולאחר מכן גם על החלון הפונה לרחוב – אמרה להם: "איר זעט, דו, דו און דו און אלע דארטן – איר זייט אלע אונזערע קינדער" [=רואים הנכם, אתה, אתה ואתה וכולם שם – הנכם כולכם ילדינו!].

II ציור פני הרבי הרש"ב

בקץ תשמ"ו צייר חסיד א' את פני אדמו"ר הרש"ב. אחד מזקני החסידים, שזכר את תואר פני קדשו, עזר לו בזה, תיקן והעיר, עד שיצא הציור. באופן כללי הוא היה שבע רצון, אך העיניים, לדעתו, לא בטאו את המציאות כפי שהיו. אלא שלא יכול היה לבטא היטב ולהצביע בדיוק מה הפרט שאינו נכון. משום כך יעץ להראות את הציור לרבנית. יצויין, שכמה פעמים שמעו מאת הרבי שאין התמונה המפורסמת משקפת את פני קדשו האמיתיים של הרבי.

הרבנית הסכימה לראות את הציור, והעירה מספר הערות: א) "די אויגן ביים זיידן זיינען געווען נאך שארפער ווי ביים טאטן. דא האט ער געמאכט טויטע אויגן!" (=העיניים אצל הסבא היו אפילו יותר חדות מאשר אצל האבא, ואילו כאן בציור הוא עשה עיניים 'מתות').

ב) "די בארד איז געווען העללער" [= הזקן היה בהיר יותר].

ג) "ביים זיידן איז געווען זייער איידעלע הענט, אזוי ווי בא א קינד. איך האב קיינמאל ניט געזען אזעלכע איידעלע הענט" [= הידים של סבא היו מאוד עדינות, כמו אצל ילד. מעולם לא ראיתי ידיים עדינות כאלו]. כן אמרה שהשטריימל שהיה הרבי חובש היה כהה יותר מאשר בציור.

הרבנית ביקשה לראות שוב את הציור לאחר התיקונים האמורים. באותו זמן היה הצייר עסוק ולא היה לו פנאי לעבוד על הציור כחודש לאחר החגים. בינתיים שאלה הרבנית: מדוע עדיין לא גמר את הציור? מיד הבטיח הצייר להזדרז ולנסות לתקן כרצונה בהקדם. כאשר שלח סוף סוף את הציור המתוקן, היתה הרבנית שביעת רצון והשאירה באותו לילה את הציור בבית.

II קשר מופלא

כ"ק אד"ש מעיר באחת משיחותיו על כך שזקנתו של הרבי הרי"צ, הרבנית

הצדקנית מרת רבקה ע"ה נסתלקה בחודש שבט (בעשירי בו), כן גם אמו, הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה ע"ה (בי"ג בו) ואף בתו, הרבנית הצדקנית מרת חיה מושקא ע"ה (בכ"ב בו). על קשר נוסף בין שלושת הרבניות מסופר: בעת הסתלקותה של הרבנית רבקה, ביקשה כוס מים ומיד יצאה נשמתה הטהורה, וכן היה גם אצל הרבנית שטערנא שרה. אף הרבנית חיה מושקא, התבטאה במשאלה דומה באשר לזמן שבו יהיה עליה לעבור לעולם שכולו טוב. ואכן, אף היא חשה לפתע שלא בטוב, ולפני הסתלקותה ביקשה כוס מים.

II לאחר זמן קצר התרחשה 'ההסתלקות'

מספר המשב"ק ר' שד"ב גאנזבורג: בליל כ"ב בשבט תשמ"ח, בעת שהרבנית ע"ה לא חשה בטוב, הזעיק ר' זלמן גורארי' ע"ה רופאים מומחים ואלה החליטו שעל הרבנית לקבל טיפול רפואי בבית הרפואה. הגב' אסתר תחי' שטרנברג נסעה מיד לבית הרפואה על מנת לוודא שכשתגיע הרבנית, יהיה הכול מוכן כבר עבורה. טרם שיצאה הרבנית את הבית, קרא לי הרבי לחדרו שבקומה השנייה ואמר לי בזה"ל (תרגום מאידיש): "תיסע עם הרבנית ותתקשר אלי בכל 15 דקות. אני בעצמי ארים את שפופרת הטלפון ואדבר איתך – אל תפחד, ותדווח לי אודות כל אשר מתרחש שם?" (בכלל, הרבי לא היה מרים בעצמו את השפופרת בעת שצלצל הטלפון בבית – גם לאחר הסתלקות הרבנית, בעת שהיה בביתו – אלא אם חיכה לטלפון מסוים, כמו במקרה זה).

הייתי מאד מבוהל ואמרתי לרבי שזאת אחריות כבדה עבורי, מאחר ואינני מבין דבר בענייני הרפואה, ואולי מתאים יותר שיעשה זאת ר' זלמן גורארי' (שעמד כאמור בקשר עם רופאים מומחים, וכן היה מעורב בהרבה מענייני הרבי ומסור אליהם בכל נימי נפשו). הרבי נעשה רציני יותר ואמר: "אמרתי לך שתתקשר אלי בכל 15 דקות, ואם לא תבין משהו, הינך יכול לשאול אותי".

יורד לתפילה בביתו

לאחר שהחילותי ללכת בכיוון היציאה מהחדר, קרא לי הרבי ואמר בזה"ל (תרגום מאידיש): "הם ינסו לשלוח אותך בחזרה, בטענה שהשארית אותי לבד, אמור להם שאני כבר אחר בר מצווה..." קיימתי אכן שיחות טלפון בכל חמש עשרה דקות, בהן עדכנתי את הרבי בנעשה.

לפני הסתלקותה, פנתה אלי הרבנית ע"ה ואמר "שלום! אני צמאה מאד. הייתי רוצה לקבל קצת מים. פניתי אל הגב' אסתר שתחי' שטרנברג, והיא השיגה

מיד מים. כשהבאתי לרבנית את המים, בירכה "שהכל", ולאחר ששתתה קצת, נשמה בכבדות כמי שהיה צמא מאד, ואמרה לי: "אוי שלום! שהקב"ה יחיה אותך כפי

שהחיית אותי עכשיו", ולאחר זמן קצר התרחשה ה'הסתלקות'.

[מדברי הרבי אלי קודם שנסעה הרבנית לבית הרפואה, מובן שהרבי 'התכוון למשהו', אך לא אפרט עוד. כמו כן, מראה פניו הק' בעת עומדו במרפסת הבית, כאשר נסעה הרבנית בפעם האחרונה – היה מראה יוצא דופן, וכמותו לא ראיתי את הרבי מעולם (הרבי לא ניגש עד למכונית)].

אחר שהודיע ד"ר פלדמן את ההודעה, ביקש הרבי לדבר עימי. ניגשתי אל הטלפון, תוך שהנני מחזיק בידי את בגדיה של הרבנית, את מעילה, ואת תיק ידה אותו נהגה לקחת עימה. הרבי הורה שלא יכנס אף אחד הביתה, טרם שיביאו את הארון עם הרבנית ("ה'טהרה" התקיימה בבית). מכיוון שחשבתי לתומי, שדבריו הק' מכוונים אף אלי, שאלתי "היכן אניח את הדברים של הרבנית?" (אותם כאמור, החזקתי בידי) לאחר זמן קצר בו שררה בקו דממה, הגיב הרבי, "מה זאת אומרת? אתה יכול הרי להיכנס".

אחר שנכנסתי הביתה, רמז לי הרבי שאפנה את הקומה הראשונה, כדי שכשיבואו להתפלל בה, היא תהיה פנויה. פיניתי אכן את כל החפצים שהיו בה, אך אודות כמה מהם היה לי ספק וחשבתי שאולי הרבי רוצה שהם יונחו דווקא במקום מסוים. כששאלתי את דעתו הק' על כך, הורה לי להניחם כפי ראות עיני.

לאחר ה'הבדלה' במוצאי שבת (אז הייתי נמצא בקביעות עם הרבי), כחודש אחר שנסיימו ימי ה'שבועה', אמר לי הרבי, "סיכמנו הרי משהו". הבנתי שכוונתו הק' היא לכך שלא אני התקשרתי להודיע על דבר הסתלקות הרבנית, לפי הוראתו אלי להתקשר אליו בכל 15 דקות, אלא ד"ר פלדמן התקשר. כשלא ענית, המשיך ואמר "שתבשר לי תמיד בשורות טובות". מדבריו אלה הבנתי שזו אכן הייתה כוונתו הק'.

הוצאת ס"ת, בתפילה בבית ברחוב פרזידנט

בקירות חדרו של הרבי בקומה השניה של ביתו, קבועים ארבעה 'בתי מנורה' עם נרות, בארבעה מקומות בחדר. שני 'בתים' קבועים בקיר שבצד מזרח, ושניים נוספים בקיר שבצד מערב (כמו 'בתי המנורה' שקבועים בחדרו הק' של הרבי ב-770, בקיר שבצד מזרח).

אחר הסתלקות הרבנית ע"ה, בעת ששהיתי עם הרבי בחדרו שבביתו, הורה לי להשאיר את אחד מהנרות הקבועים בקיר שבצד מערב, דולק תמיד. כך אכן נהגתי.

בצעירותי, טיילתי עם אבי בפארק, והוא הושיב אותי
על הספסל, ודיבר איתי על העניין של השגחה פרטית.

היום נזכרתי במילים של אבא...

ר' חס"ד שי' הלברשטאם זכה להיות משב"ק בבית הרבי והרבנית
במשך 18 שנים, בהם חווה ושמע סיפורים מיוחדים רבים • לפנינו צורר
סיפורים מרתקים מכלי ראשון, אודות ומפי הרבנית חי' מושקא ע"ה

II פעם ראשונה בבית רבי

מספר הרה"ח ר' חס"ד (חנניה סיני דוד) שי' הלברשטאם: ל"בית חיינו" הגעתי
לראשונה בשנת תש"ל. אחי הגדול, חיים ברוך, היה כאן לפני, והוא זכה להיות
מהמשמשים בקודש בסעודות החג שהרבי היה עורך בביתו של הרבי הריי"צ. כידוע,
עד הסתלקותה של הרבנית נחמה דינה בשנת תשל"א, נהג הרבי לסעוד את סעודות
החגים עם זקני החסידים בקומה השניה של 770, דירתו של הרבי הריי"צ. הנוהג היה שבכל פעם היו
שני תמימים מהישיבה ממונים להגיש את האוכל למסובים. אגב, הרבי הקפיד שלא להתחיל לאכול
עד שהבחורים היו מסיימים להגיש, מגישים לעצמם ומתיישבים לשולחן.

זמן קצר לאחר שהגעתי, עמד אחי להתחתן.
כאשר סיפר לרבנית נחמה דינה שאחיו הגיע, אמרה
לו לבקש אותי למלא את מקומו לאחר החתונה.
כמובן שהסכמתי בשמחה לקבל את הזכות הזאת,
וכך נכנסתי לראשונה לבית רבי.

II ראביי הלברשטאם

שבוע לפני חג הפסח תש"ל, פגשה אותי הרבנית חי' מושקא בבית אמה, ושאלה
אותי אם אני יכול לבוא לביתה ולסייע לה בעבודות הפסח. הסכמתי בשמחה, ובימים
הבאים שהיתי שעות ארוכות בבית הרבי וסייעתי בנקיון הבית.

לילה לפני ליל בדיקת חמץ סיימנו את העבודה בסביבות השעה 12:30. הרבנית
אמרה שעבדתי מספיק ואני יכול ללכת לישון, וליוותה אותי אל היציאה.

עמדנו ליד הדלת, כשלפתע הרבי הגיע. הרבנית פנתה אל הרבי ואמרה: הבויצ'יק (בחורצ'יק) הזה הציל אותי היום. הוא עשה את כל העבודה! אמר לה הרבי: "א צאנזער אייניקל, און דו רופסט אים בויצ'יק?" [= נכד מאדמור"י צאנז, ואת קוראת לו בחורצ'יק?]. והמשיך: "ראביי הברשטאס!"... מעניין, שלמרות שהרבי אמר זאת בהומור, היא לקחה את הדברים ברצינות גמורה, ומאז הקפידה לקרוא לי "ראביי הברשטאס".

II מתנה לרבנית ליום ההולדת

בימי השבעה על אמה, ביקשה ממני הרבנית חי' מושקא כמה פעמים להגיע לביתה לסייע לה. מאז למעשה התחלתי לשמש בקודש באופן קבוע.

בחורף תשל"ב נפלה הרבנית בשלג ושברה שתי ידיים. משך שבועות אחדים היו שתי ידיה מגובסות. כמוכן שבימים אלה הייתה לי תוספת עבודה, ועשיתי בעצם את כל עבודות הבית. כולל הגשת האוכל בעת הסעודות.

ביום הולדתה של הרבנית הגשתי את האוכל לשולחן, כשלפתע אני רואה את הרבי מכניס את ידו לכיס הפנימי של מעילו ומוציא משם קופסה קטנה. הרבי לקח את הקופסה ונתן אותה לרבנית, הרבנית פתחה את הקופסה בה היה מונח צמיד זהב יפיפה. אחר-כך הוציא הרבי קופסה נוספת, ונתן גם לי, באמרו: "ר'ז מגיט שוין – גיט מען רלעמען" [= כשנותנים כבר – נותנים לכולם]. בקופסה זו היה שעון 'סייקו', והרבי הוסיף ואמר: הבחנתי שאתה הולך בלי שעון, במילא אני נותן לך שעון מתנה... אחר-כך שאלתי את הרבנית מהיכן השעון הזה, והיא סיפרה לי שהרבי ביקש מר' חיים ליברמן לקנות עבורו את התכשיטים.

אגב, ביום ההולדת של הרבנית היה הרבי מביא לה זר פרחים. לפעמים היה מזמין מהחנות ושליח היה מביא את הזר, ולעיתים הרבי עצמו היה מגיע עם הזר ומגיש לרבנית. הרבי היה מאחל לה "יום הולדת שמח", ותמיד הוסיף: "החלטות טובות".

II ה'על חטא' של הרבנית

בליל יו"כ תשל"ג נכנסתי לבית הרבי, לראות איך עובר הצום על הרבנית, ואם היא זקוקה לעזרה. היא עמדה עם המחזור ביד, והכתה 'על חטא'. המתנתי שתסיים את תפילתה, ואמרתי לה לתומי: רעבעצין, על מה יש לך להכות 'על חטא'? ברצינות גמורה אמרה לי: אתה באמת רוצה לדעת? בוא תשב, ואספר לך: כשהגרמנים החלו להפציץ את פריז, לקחנו מזוודה קטנה עם 'כתבים', טלית ותפילין, והתחלנו לצאת מהעיר.

כביש היציאה מהעיר היה עמוס במכוניות. אנשים העמיסו על המכוניות את כל דברי הערך, וברחו מהעיר. לפתע הנמיכו המטוסים הגרמניים והחלו להפציץ את המכוניות. אנשים עצרו את רכביהם ותפסו מרחק מהכביש. לפתע הבחנתי ביהודי זקן

ההולך לאיטו על הכביש, וכפי הנראה ראייתו הייתה חלשה כך שלא שם לב למתרחש ולא פנה לצד.

פחדתי שאותו יהודי ייהרג, ודחפתי אותו מהכביש לצד הדרך. היהודי הזקן נפל לצדי הכביש ובאותו רגע ירו הגרמנים במקום בו עמד קודם לכן, כך שהצלתי את חייו. אבל בכל אופן – הרי דחפתי יהודי! עכשיו אתה מבין על מה אני מכה 'על חטא'!!

II מסירות נפש עבור אחיו של הרבי

בהזדמנות אחרת סיפרה לי הרבנית שכאשר היו בצרפת, השתדל הרבי להשיג ויזה עבור אחיו הרה"ח ישראל אריה לייב שהיה בגרמניה. כאשר הצליח להשיג את הויזה, רצה הרבי לנסוע בעצמו לגרמניה כדי למסור לאחיו את המסמכים. אך הרבנית אמרה שעם הזקן של הרבי זו ממש סכנת נפשות, ומכיוון שהיא עם פנים בהירות ועינים בהירות, לא יחשדו בה. כך היה, והיא נסעה לבית המלון בו התאכסן האח. היא דפקה על הדלת, וכאשר שאל מי זה, ענתה: מוסיא. הוא פתח את הדלת והיא ראתה שכל גופו זב דם. מסתבר שזמן קצר קודם לכן תפסו אותו הגרמנים והפליאו בו את מכותיהם. היא העבירה לידי את המסמכים, ולאחר שדאגה לחבוש את פצעיו עזבה את המקום. זמן קצר אחר-כך יצא אף הוא מעמק הבכא בזכות המסמכים שהגיעו בשעה הקריטית.

עוד סיפרה לי הרבנית על אותה נסיעה, שכאשר עברה את הגבול לגרמניה, שאלו אותה לשם משפחתה, והשיבה: שניאורסאהן. שאלו לשם משפחתה קודם החתונה, וענתה: שניאורסאהן. כאשר שאלו לשם אמה קודם החתונה, ושוב השיבה: שניאורסאהן – עורר הדבר את חשדו של הפקיד ששאל אותה אם היא בטוחה שהמסמכים שלה לא מזוייפים... היא השיבה שזאת המציאות, והפקיד אמר לה שכאשר יכבשו את צרפת, הם עוד יגיעו לבדוק את המסמכים.

לאחר שהגרמנים כבשו את צרפת, מימש אותו פקיד את איומו והגיע לבית המלון שם התאכסנו הרבי והרבנית. הרבנית הספיקה לראות מהחלון כשהוא התקרב, ומיד עזבה את החדר והחלה לרוץ ברחוב. לפתע עצר אותה אדם זה, משך אותה לתוך ביתן של צילום, ממנו ירדו מדרגות למנהרה תת קרקעית. הוא אמר לה שתלך עד שתראה אור ושם תצא. כך היא ניצלה מאותו פקיד גרמני.

II כשהרבי נותן - לא מחזירים...

עד שנת תשל"ח היה הרבי קורא את המגילה עבור הרבנית. הרבי היה קורא מהר מאוד, אבל למרות זאת היה אפשר לשמוע בבירור את כל טעמי הקריאה. לקראת פורים תשל"ח פנה אלי הרבי ושאל אם אני יודע לקרוא במגילה. השבתי בחיוב, והרבי נתן לי מגילה וביקש שאקרא עבור הרבנית, כי הרופאים הורו לו שלא להתאמץ. קראתי

את המגילה לרבנית, ובמוצאי פורים כשהרבי הגיע לבית, החזרתי לרבי את המגילה.

למחרת שאלה אותי הרבנית: יש לך את המגילה? אמרתי שהחזרתי, והרבנית הגיבה בחיך: אתה בטלן... כשהרבי נותן – לא מחזירים!

כשהגיע ראש השנה תשל"ט שאל אותי הרבי אם אני יודע לתקוע בשופר. עניתי בחיוב, והרבי הוציא שופר ונתן לי. עד אותה שנה הרבי היה תוקע בעצמו לרבנית, ומעניין לציין, שלמרות שבבית הכנסת היו שנים שהתקיעות היו בקושי רב, ולעיתים החליף הרבי שופרות עד שסיים את התקיעות – הרי התקיעות בבית היו במהירות ובקלות, ממש כמו נגן על כינור. באותה שנה תקעתי בשופר עבור הרבנית, ולאחר ראש השנה זכרתי את דברי הרבנית, והשופר הזה נשאר אצלי עד היום...

אגב, שאלתי פעם את הרבנית למה היא לא מגיעה לבית הכנסת לשמוע תקיעת שופר וכדו', והיא אמרה שאינה יכולה לסבול את ההמולה שתיווצר סביבה.

II לצאת ידי חובת 'דאָטשע'

בקיץ אחת השנים אמרה הרבנית שנסע לקנות כיסאות-נח למרפסת. נסענו ללונדון, קנינו את הכיסאות, וכאשר חזרנו ביקשה הרבנית לפתוח את הכיסאות במרפסת. ישבנו והמתנו שהרבי יבוא לארוחת ערב. תוך כדי שאנחנו מדברים, ראיתי פתאום את הרבי עומד בפתח המרפסת. מיד נעמדתי וזאתי הצידה. הרבי נכנס למרפסת, ואני מיהרתי לחמוק לכיוון המטבח. מחלון המטבח ראיתי את הרבי מתיישב על הכסא, פותח את הסירטוק ומדבר עם הרבנית על ה'דאָטשע' של אדמו"ר הרש"י שרכש מאחד הפריצים והייתה מאוד יפה. לאחר 2-3 דקות אמר הרבי: "נו, פאר דעם יאר האט מען שוין יוצא געווען דאָטשע. לאמיר ארייגיין גיין עסען וועטשערע" [=נו, לשנה זו יצאנו כבר ידי חובת דאָטשע. בואי נאכל ארוחת ערב].

II הדלקת סיגריה ביום-טוב

פעם הדלקתי סיגריה מהנרות של יום טוב, כשאני מחזיק את הסיגריה בפי ומקרב אותה אל הנר. הרבנית הבחינה בכך, ואמרה: אבי אמר, שביום טוב מקרבים את הסיגריה לנר, לא עם הפה.

II כמו שהוא רוצה...

בזמן שהרבי היה מתוועד, הייתה הרבנית מקשיבה להתוועדות בביתה בשידור חי. פעם דיבר הרבי ב'קאד' מיוחד על הציפייה למשיח, והרבנית התבטא ואמרה: "ער מיינט אז רלע ווילן משיח ווי ער וויל" [=הוא חושב שכולם רוצים משיח כפי שהוא רוצה].

II גם היא יכולה לברך

בשנת תשד"מ, שלחו נשי חב"ד פרחים לרבנית לקראת יום הולדתה בכ"ה אדר. יחד עם הפרחים הגישו מכתב בקשת ברכות עבור נשים הזקוקות לישועה. הרבי היה אז בבית ואכל את סעודתו יחד עם הרבנית. הגשתי את הפרחים לרבנית, ואת המכתב עם בקשת הברכות הגשתי לרבי. הרבי הסתכל, ואמר לי: הרי זה עבורה...

בצאתו מכינוס נשים

אמרתי לרבי: הרי הן מבקשות ברכות! הסתכל עלי הרבי ואמר: נו, זי קען אויך בענטשן [= גם היא יכולה לברך]. לא אמרתי לרבי כלום, אבל בלבי חשבתי, שבוודאי היא יכולה לברך בזכות הרבי... ואז הוסיף הרבי ואמר: און איך מיינ מיט איר אייגענעם זכות [= ואני מתכוון עם הזכות שלה]!

המשכתי לחשוב בלבי שאם גם הרבנית יכולה לברך, מה ההבדל בין הברכה שלה לברכה של הרבי... ואז הרבי שואל אותי: למדת 'דרך מצוותיך'? השבתי בחיוב. והרבי

שאל: איזה חלק? השבתי: שורש מצוות התפילה. המשיך הרבי ואמר: אם כך, אתה יודע את החילוק בין סובב וממלא, כשאני נותן ברכה, זה מבחינת ממלא, זאת אומרת שהאדם צריך לעשות משהו כדי שהברכה תחול. מה שאין כן הברכות שלה הן מבחינת סובב, ואין צריך לעשות דבר כדי שהברכה תחול! כך ענה הרבי על מחשבותיי!

II נסיעה פלאית

הרבי הורה לי שאעשה השתדלות שהרבנית לא תשאר כל היום בבית, ותצא בכל יום להתאווור. בדרך כלל היינו נוסעים לפארק בלונג-איילנד. כאשר בני הקדוש אהרן יוסף הי"ד היה לומד בלויבאוויטשער ישיבה באושן-פארקווי, היינו עוברים דרך הישיבה כדי לקחת אותו איתנו לפארק. היא אהבה לשחק איתו, להעלות אותו על הנדנדות וכו'.

יום אחד, בשנת תשמ"ב, כאשר הגענו בסמוך לפארק, ביצעו עבודות ברחוב בו היינו אמורים לעבור, ונאלצנו לנסוע דרך הרחוב המקביל. כאשר עברנו באותו רחוב, שמענו אשה צועקת משפטים ברוסית.

המשכנו הלאה בנסיעה ועצרנו ברמזור בקצה הרחוב. לפתע פנתה אלי הרבנית ואמרה: שמעתי אשה צועקת ברחוב הזה, אולי אתה יכול לנסוע שוב לתחילת הרחוב? חזרנו לתחילת הרחוב, וראינו שם אשה עומדת ובוכה בקולי-קולות, ובסמוך לה פועלים מעמיסים רהיטים על משאית שמאחוריה חונה מכונית של ההוצאה לפועל.

לבקשת הרבנית החננית את המכונות מאחרי מכונת ההוצאה לפועל, ויצאתי לברר מה קורה. ניגשתי לשוטרי שפיקח על הנעשה והוא סיפר לי שהאשה הזאת לא שילמה דמי שכירות במשך כמה חודשים, וכעת מפנים אותה מהבית. חזרתי לרבנית וסיפרתי לה, כשאני בטוח שכעת נמשיך בדרכנו. אך לא. הרבנית ביקשה אותי לשאול את השוטרי כמה האשה חייבת, ואם הוא יסכים לקבל צ'ק פרטי, אבל לא לספר דבר למשפחה. לא הבנתי למה חותרת הרבנית, אבל מילאתי את בקשתה.

השוטרי אמר שאין לו בעייה לקבל צ'ק פרטי, רק שקודם לכן הוא צריך לברר בבנק אם יש לצ'ק כיסוי. הוא גם אמר שאם יקבל את התשלום, יורה לאנשיו להכניס חזרה את כל הרהיטים שהספיקו להוציא. כשחזרתי לרבנית עם הפרטים, היא הוציאה את פנקס הצ'קים שלה, רשמה את הסכום המלא, משהו בסביבות ה-6700 דולר, חתמה וביקשה למסור את הצ'ק לשוטרי.

נתתי לשוטרי את הצ'ק, ולאחר שאמרו לו בבנק שאין שום בעייה עם הצ'ק הזה, הוא הורה לאנשיו להחזיר את כל הרהיטים. האשה שעמדה בחוץ ובכתה טרם הספיקה לעכל מה קורה לנגד עיניה, והרבנית האיצה בי לחזור למכונת ולהמשיך בדרכנו לפארק...

אני הייתי המום ממה שהתרחש מול עיני, וכאשר היינו בפארק לא יכולתי להתאפק ושאלתי את הרבנית: מה בדיוק קרה היום? הרי את לא מכירה אותה, ומה פתאום נתת לה סכום כה גדול? שאלה אותי הרבנית: אתה באמת רוצה לדעת? השבתי בחיוב, והיא אמרה לי: תשב, ואספר לך.

וכך סיפרה: כשהייתי צעירה, טיילתי עם אבי [= אדמו"ר הרי"צ] בפארק, ואבי הושיב אותי על הספסל, ודיבר איתי על העניין של השגחה פרטית, שכל פעם שמשנים מהרגילות ורואים משהו, זה בהשגחה פרטית. היום, כשהגענו לרמזור, וראיתי את השלט שמורה לנסוע בכביש אחר, נזכרתי פתאום במילים של אבא. וחשבתי: בכל יום אנחנו נוסעים כאן, ואין עבודות ברחוב, ואין מעקפים.

בדיוק היום, היו עבודות ברחוב הסמוך, ונאלצנו לעבור ברחוב זה, וכאן אני רואה אשה צועקת ובוכה, ומדבריה הבנתי שהיא יהודייה. נזכרתי בדברי אבא, וחשבתי לעצמי: מה זה קשור אלי? הבנתי שאני צריכה לעזור לה, ולכן עשיתי זאת.

II געוואלד טאטעניו...

כשהיינו נוסעים במכונת, הרבנית אהבה מאוד לשמוע קלטות של אברהם פריד. שיר אחד שהיה אהוב עליה במיוחד, הוא השיר הידוע בשם "טאטעניו".

בדרך כלל הרבנית הקפידה שאף אחד לא יהיה נוכח בשעת הדלקת נרות, אפילו באי הבית הקרובים. בעדינותה מעולם לא ביקשה מהנוכחים לעזוב את החדר, אך בתבונתה חיכתה עד שיעשו זאת מעצמם.

אבל שמעתי מאחת שראתה את הרבנית בערב ראש השנה תשמ"ו, בזמן הדלקת הנרות, ושמעה אותה מפזמת בדביקות רבה את השיר. אבינו אב הרחמן, רחם עלינו . . געוואלד טאטעניו... אכן, בעת רצון מיוחדת זו, התפללה הרבנית לא על צרכיה האישיים, אלא על ישועת כלל ישראל!

II קידוש על בנדיקטין...

בשמיני עצרת תשמ"ז, נכנסתי עם ידידי הרה"ת בנימין אלטהויז לספרייה, לומר גוט יום-טוב לרבנית. אמרה לנו הרבנית: נו, מאכט קידוש [= תעשו קידוש]. על השולחן עמד בקבוק בנדיקטין, אבל אני פניתי להביא את היין.

אמרה לנו הרבנית: חסידים, שמיני עצרת, מרכט מען קידוש אויף משקה [= בשמיני עצרת חסידים עושים קידוש על משקה]. ומוצה לכל אחד מאיתנו כוס מלא בנדיקטין. עשינו קידוש, ושוחחנו. פתאום אנחנו רואים את הרבי עומד ליד הדלת.

נעמדנו מיד והתחלנו לצאת מהחדר, כדי שהרבי יוכל להכנס. פתאום הרבי סובב את ראשו אלינו ואמר: א באנדע בטלנים, מ'לאזט די בענדיקטין אויפן טיש און מיגייט אוועק [חבורת בטלנים, משאירים את הבנדיקטין על השולחן ועוזבים].

II שפּו, שפּו

פעם סיפרה לי הרבנית, שכאשר היו באוניברסיטה בסורבון, היה הרבי נכנס להרצאות ויושב כשמגבעת לראשו. הסטודנטים הגויים טענו שהכובע של הרבי מסתיר להם את פניו של המרצה, והיו צועקים לעבר הרבי "שפּו" [= כובע]. בעקבות כך החליף הרבי לכובע ברט.

כל השנים לא הבנתי מדוע סיפרה לי הרבנית את הסיפור הזה. בפסח לפני כמה שנים, הייתי בלוס-אנג'לס, ולפני התפילה מצאתי בבית הכנסת הגדה עם פירושים. באחד הפירושים הוא כותב בנוגע לרבי יוסי הגלילי, שהוא היה גלגול של "דוד בן ישי", שזה בגימטריה "שפּו", וכן "רבי יוסי הגלילי" בגימ' "שפּו".

פתאום נזכרתי במה שהרבנית סיפרה לי שהגויים היו צועקים לעבר הרבי "שפּו"... כתוב הרי בהלכה שגוי שנותן עדות, לא מקבלים, אבל מסיח לפי תומו – מקבלים. כאן ישובו גויים, ולפי תומם צעקו "שפּו"... דוד בן ישי...

אם הייתי יודעת שאני יכולה להתקבל לביקור, הייתי מגיעה.
הרבנית שתקה רגע ולאחר הרהור אמרה: "תבואי רק בשבילי"?

הכרות קרובה עם הרבנית

הגב' לואיז הגר מלונדון הייתה אחת המעטות שזכו להיות מבאי ביתה של הרבנית חי' מושקא נ"ע • בהסכמת כ"ק אד"ש מה"מ היא נענתה להפצרות וחשפה פרטים מהחוויות המיוחדות במינן להן זכתה במחיצת הרבנית

II נס בברכת הרבי

הקשר של משפחתנו עם ליובאוויטש מחזיר אותי אחורה, אל שנות העשרים. אני באה ממשפחה מכובדת באנגליה, וכאשר החסיד ר' יצחק 'המתמיד' נסע לאנגליה לארה"ב בשליחות כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, הוא לן בביתם של הסבא והסבתא שלי בקארל וועלס – עיירה במרחק של כ-150 מייל מלונדון, ששבי כיהן בה כראש הקהל של הקהילה היהודית. מאוחר יותר הכיר סבי גם את החסיד ר' בנציון שם טוב, והקשר שלו לליובאוויטש התהדק.

בשנת תשכ"א (1961) אבי חלה במחלה קשה רח"ל. הרופאים היו חלוקים בדעותיהם על דרך הטיפול, ואבי לא נרפא מהמחלה. עברו כשנתיים, ובחודש תשרי תשכ"ד, נמסרו לרבי שליט"א פרטי המחלה של אבא. הרבי שליט"א בירך את אבי, והוא החלים ממחלתו בצורה על – טבעית. זה היה ממש נס.

מספר חודשים לאחר שהחלים, אבי נסע לניו-יורק כדי להודות לרבי באופן אישי על ברכתו, שבזכותה התרפא בדרך נס. הפרשה הגיעה לאוזני הרבנית, והיא ביקשה מהרב שם טוב ז"ל למסור להורי, שאם יהיה להם זמן, היא מעוניינת לפגוש אותם בבקורם הבא בניו-יורק.

כשהמסר הגיע אליהם, הורי לא חשבו שיש בזה משהו מיוחד. אני חושבת שהם תיארו לעצמם, שכל רב או ראש ישיבה שמגיע לחצר הרבי עם רעייתו, מוזמן לבקר גם את הרבנית. הם סיפרו לי, שבאותו זמן הם לא שמו לב אפילו לצורה הנעימה והמיוחדת של הזמנת הרבנית...

כשנה אחרי הביקור הראשון אצל הרבי, באו הורי לביקור שני. הורי זכרו את הזמנת הרבנית, ואז ביקרנו אותה בפעם הראשונה. כאשר נכנסו אליה, היא הסבירה שהתרשמה מאוד מהעובדה, שמישהו מצא לנכון לבוא אל הרבי במיוחד כדי להודות לו באופן אישי. הדבר נגע לליבה במידה כזו שהיא ביקשה לפגוש את האנשים הללו פנים אל פנים, והיא הסבירה מדוע.

בדרך כלל, אמרה, כאשר אנשים עוברים חוויה קשה ובי"ה מתגברים על הקושי והכל מסתדר, הרצון לחזור לחיים נורמליים גורם לכך, שיעשו הכל כדי לשכוח את הדברים הקשים והלא טובים, ולעתים קרובות הצורך הזה גורם לכך שישכחו גם את האדם שעזר להם לצאת מהקושי... לכן אני חושבת, שמי שבכל זאת זוכר ומכיר טובה, ראוי ליחס מיוחד.

ובאמת, הורי לא רק זכרו. הם היו ממש אסירי תודה לרבי שליט"א, ומאז אותה פגישה נוצר אצל הרבנית ע"ה יחס מיוחד אל הורי. אני עצמי באתי לניו-יורק בפעם הראשונה כשהייתי בת 14, ומאחר שהדיבורים על הרבנית ע"ה היו לדבר קבוע בבית, היה זה טבעי שאתרגש לקראת הפגישה איתה ואצפה לה. משום מה תארתי לעצמי שהיא בוודאי לבושה בגדי מלכה, ויש לה שמלה מקושטת ונעליים עשויות זהב וכדו'.

II צניעות מופלגת

אני זוכרת כמה הופתעתי כאשר הפגישה המיוחדת התקיימה וראיתי שהרבנית נמנעת מכל ביטוי חיצוני, והיא עצמה, ע"ה, כמו גם הבית והרהיטים, מוכיחים צניעות מופלגת. הביקור היה בימי הפורים, והרבנית קיבלה אותנו ליד שולחן ערוך, שמרכזו עוגה ענקית שנאפתה בצורה מיוחדת. היא סיפרה לנו שנשי ובנות חב"ד אפו את העוגה במיוחד בשבילה, ושלחו אותה אליה כמשלוח מנות בפורים. היא התבטאה במילים "הנשים שלנו אפו את העוגה" ושמעתי בדבריה הרבה סיפוק. בכלל, היא היתה מרבה לשבח את נשי ובנות חב"ד...

הרבנית בנסיעה

כמו שאמרתי הייתי אז ילדה בת 14 ואני זוכרת שהרבנית התעניינה בלימודים ובתחביבים שלי, כשהיא שואלת בעדינות "מה את אוהבת לעשות" וכדו' הרגשתי שהיא שואלת מתוך אכפתיות, ולפתע מצאתי את עצמי מעוניינת להרשים אותה במה שאני עושה...

הרעיון שהרבנית מתעניינת באופן אישי בלימודים שלי ובהתנהגותי, נהפך לגורם

מרכזי בחיי. מאז הפגישה הראשונה הצבתי לי מטרה: להשתדל לגרום לרבנית נח"ר. במכתב הראשון שאמי כתבה לרבנית לאחר מכן, צרפתי מכתב משלי, ובו סיפרתי לה על לימודי ומעשי. מובן שהמכתבים נשלחו לכתובת הפרטית – 1304 פריזדנט סטריט, אבל כעבור שנים – כאשר אבי היה ב"יחידות", אמר לו הרבי דברים שנודעו לו מן הסתם מאותם מכתבים, וכשאבי סיפר לי על כך התרגשתי מאוד.

זה היה נוגע ללב שהרבנית מצאה שהמכתבים מספיק חשובים, כדי להראות אותם או לספר עליהם לרבי. הזמן הרב שעבר בין הפגישה הראשונה לשנייה – שש שנים – לא מנע אותי מלזכור אותה תמיד ולהשתדל בכל כוחי לעשות לה נח"ר.

II קשר מכתבים עם הרבנית

בינתיים נישאתי לבעלי, את השנה הראשונה לנישואין עשינו בירושלים. יהיה זה מוגזם לומר שהרגשתי זרה בירושלים, אבל היתה לי תחושה של ריחוק מהבית ומהסביבה הטבעית שלי, והנחמה היחידה שלי מול התחושה הזאת, היה קשר המכתבים עם הרבנית ע"ה.

ואם כבר הזכרתי את ארץ ישראל, מעניין להזכיר שגם בתקופת מלחמת יום הכיפורים, אנחנו והורי היינו בארץ, ואני זוכרת שהרבנית כתבה לנו דברי עידוד, וחזרה והתבטאה שארץ ישראל היא מקום בטוח... לפני כ-16 שנה, כאשר בתי הגדולה היתה בת ששה חודשים הגעתי לניו-יורק ביחד עם בעלי, ואז נפגשתי עם הרבנית בפעם השניה, לאחר הפסקה של שש שנים. מאותה פגישה זכור לי במיוחד הרגע שבו הביטה בתמונות של התינוקת, שהבאנו איתנו בביקור.

אני זוכרת שאחת מהם הראתה את בעלי מניח את התינוקת בפינה של כסא ענק, והרבנית ע"ה חזרה והביטה בתמונה הזו מספר פעמיים. כעת הביקורים שלו בניו-יורק נעשו יותר תכופים. שנה אח"כ, הגענו לרגל י" שבט, והפעם הבאתי לרבנית תמונות שבהם בתי נראתה הולכת. ידוע שהורים מתפעלים ומתרגשים בכל שלב של התפתחות הילד שלהם, אבל מראה הרבנית ע"ה המתבוננת בתמונות בענין כה רב עד שהיה ניתן ממש להבחין בהתרגשות שלה – הייתי אומרת עד כדי דמעות – ריגש אותנו מאוד מאוד.

בכלל, העובדה שכל פרט במעשינו ממש נגעה לה, הרשימה אותי כל פעם מחדש. למשל, במשך שהותינו בניו-יורק נהגנו להתגורר במשך השבוע בבית מלון במנהטן ולבוא לשבת לקראון הייטס, והרבנית חזרה ואמרה לא אחת: "למה לכם לך הוציא כסף על בתי מלון? הרי אפשר למצוא אכסנייה בקראון הייטס או בבורו פארק ובלי לשלם כסף..."

II מדריכה ומורת-דרך

אני רוצה להדגיש, שהיחס אל הרבנית לא היה סתם ידידות ח"ו. ראינו בה מדריכה ומורת – דרך, וזו אחת הסיבות לכך שדאגתי להמשיך את ההתכתבות כל הזמן, כי המכתבים שלה היו עבורי מקור לעצה והדרכה, והייתי מעוניינת מאוד להנות מעצותיה הנפלאות. ב-1981 התחתן בניו-יורק חברו לעסקים של בעלי, וזו היתה סיבה לנסיעה נוספת לניו-יורק. כמה שבועות לפני מועד הנסיעה, אמי חלתה במחלה הידועה לי"ע וחשבנו לוותר על הנסיעה, אבל אמי הפצירה בנו שלא לעשות כך ולהמשיך הכל כרגיל. עשינו את רצונה ונסענו כמתוכנן.

מובן שעם בואנו לניו-יורק ביקשנו את הברכות של הרבי שליט"א, וזכינו לשמוע ממנו דברים מעודדים מאוד. גם הרבנית ע"ה, היתה אז מקור של תמיכה ועידוד. היא היתה חוזרת ומעודדת אותנו לחיות בהרגשה חיובית, והביאה דוגמאות של אנשים

שהצליחו לעבור את המחלה הקשה הזו, לצאת ממנה ולהמשיך בחיים רגילים. היא ממש "תבעה" מאתנו שלא לחיות בדאגה, אלא בתקווה וב בטחון שהכל לטובה.

הייתי אומרת, שהיא-עצמה גילמה לפנינו את הפתגם של אדמור"י חב"ד, "טראכט גוט וועט זיין גוט". ואכן, בזכות הברכות של הרבי שליט"א והתמיכה והעידוד של הרבנית ע"ה, חזרנו ללונדון במצב – רוח יותר טוב, ובבטחון בהשי"ת שהכל יהיה טוב. הבטחון והעידוד שקיבלנו בניו-יורק, עזרו לנו לעבור את התקופה הקשה של הטיפולים והניתוחים שאמי עברה. כל אותה תקופה המשכנו לקבל מהרבי שליט"א ברכות מעודדות, ודברי העידוד ששמענו מהרבנית ע"ה, סייעו לנו ללא ספק לקבל נכון את הברכות של הרבי, ולעבור את אותם הימים הקשים בצורה הרבה יותר קלה.

בינתיים נולדה בתנו השניה, שרה – רחל, ושוב ראינו ברבנית ע"ה שותפה נאמנה לשמחתנו. כאשר מצבה של אמי השתפר ת"ל והיא היתה מסוגלת לנסוע לניו-יורק, באנו, הורי ואני, להודות לרבי שליט"א על ברכתיו שנתן עד אז, ולקבל את ברכתו הק' לעתיד. סיכמנו היכן נמתין שהרבי שליט"א יעבור ונבקש את ברכתו, וסדר – היום נקבע כך שמיד לאחר-מכן, נלך לפגישה עם הרבנית ע"ה.

II יחידות פתאומית

עמדנו אם-כן במעבר וציפינו בדריכות לבואו של הרבי שליט"א. הרבי עבר, ובדרכו חיך אלינו חיוך מסביר – פנים ובירך אותנו. שמחנו ופנינו כבר ללכת, ואז הרב גרונר אומר לנו לפתע, שהרבי שליט"א רוצה לראות אותנו. תארו לעצמכם איזו הפתעה לא צפויה! בתוך כמה דקות הכניסו אותנו ל"גן עדן התחתון", ושם כבר עמד שולחן מסודר באופן כזה, שבראשו ישב הרבי שליט"א ומצדיו שלושה כסאות עבורנו. כל-כך התרגשנו מהכבוד הגדול שבא עלינו בפתאומיות, עד שברגעים הראשונים גם הורי וגם אני לא יכולנו לדבר, ופשוט ישבנו שותקים ודומעים, ולרבי שליט"א לא נותרה ברירה, אלא לנהל את השיחה בעצמו עד שנתאושש. הרבי דיבר אתי דברים קצרים ואחר-כך קמתי ועזבתי את המקום, כדי לתת להורי אפשרות להיות עם הרבי לבד.

עם סיום ה"יחידות" הפתאומית אצל הרבי שליט"א, פנינו לפרזידנט סטריט לפגוש את הרבנית. מצב-הרוח המרומם וההתרגשות שלנו בעקבות ה"יחידות" היו ניכרים לעין, וכשנכנסנו אל הרבנית היא ראתה זאת מיד וידעה מה מקור האושר והשמחה שעל פנינו. אינני יודעת ממי היא הספיקה לשמוע על כך, אבל אני משוכנעת שלמרות שהחלטה לקבל אותנו היתה ללא ספק של הרבי, קרוב לוודאי שהרבנית אמרה לרבי שליט"א משהו, שהיה לפחות אחד הגורמים לכך.

היא לא הסתירה את שמחתה שה"יחידות" יצאה אל הפועל. וכיון שהזכרתי ביקור אצל הרבנית מיד לאחר "יחידות" אצל הרבי שליט"א, אני חשה צורך לציין שעדינות-הנפש והאצילות של הרבנית, באו לידי ביטוי גם בעובדה שמעולם לא ניסתה לבחון האם קיבלנו מהרבי שליט"א מה שייחלנו, למרות שהיא רצתה מאוד שנקבל את המקסימום, ממש כמו שנכדים מקבלים מסבא או סבתא. מעולם לא ראיתי את

הסבא והסבתא שלי הן מצד אבי והן מצד אמי, והרבנית ע"ה השלימה בחיי גם את זה. לפעמים הרשיתי לעצמי להתייחס אליה כפי שמתייחסים לסבתא, ואני מאמינה שהדבר הסב לה קורת-רוח מרובה. בשנת 1984 שמעתי שהרבנית סובלת מכאבים כתוצאה מפציעה, ואיננה מקבלת איש.

מטבע הדברים, השמועה הזו הזכירה לנו את כל מה שהיא עשתה עבורנו במשך כל השנים, והתעורר בנו רצון לעשות אפילו משהו, כדי לעזור לה. אזרתי אומץ, התקשרתי לרבנית ואמרתי בכנות שאין לי שום סיבה מיוחדת לבוא כעת לניו-יורק, אבל אם הייתי יודעת שאני יכולה להתקבל לביקור, הייתי מגיעה. היא שתקה רגע ולא ענתה, ולאחר הרהור אמרה: "יתבואי רק בשבילי!" – "כן", עניתי, "רק בשבילך". היא לא אמרה לי לבוא או לא לבוא, אבל יכולתי לשמוע דרך הטלפון שהיא מחייכת. קמתי ונסעתי לניו-יורק.

II שיחה של חמש שעות

זו היתה הפעם הראשונה שבה הרבנית קיבלה אותי בחדרה הפרטי למעלה, ולא בחדר האורחים למטה. היא ישבה על כיסא-נוח גדול, ופניה היו חיוורות, אבל היא היתה נינוחה ומסבירה-פנים כמו תמיד. באותה שעה שמחתי שלא פגשתי אותה שוכבת במיטה, אך מאוחר יותר נודע לי, שלפני שבאתי עשתה מאמץ מיוחד לקום וליצור רושם שהיא מרגישה טוב... היא הצליחה במשימתה במידה כזאת, שהשיחה איתה נמשכה כחמש שעות(!) שחלפו מהר, בלי שארגיש. על מה דיברנו? – על הכל. בין השאר, הרבנית התעניינה בכל אחד מבני המשפחה, וכשהראיתי לה תמונות, אמרה שתשמח להראות אותן לרבי שליט"א.

למחרת חזרתי אליה פעם נוספת. בדרך ערכתי קניות והגעתי לביתה עם מה שקניתי. הראיתי לה את ה"מציאות" והיא ביטאה את דעתה על מה שקניתי. במשך השיחה היא גילתה לי שהרבי שליט"א אכן ראה את התמונות, והדבר גרם לו נחת-רוח. היא אפילו הצביעה לפני על התמונות שהרבי חיבב במיוחד... היום, במבט לאחור, אני מתפלאת איך דווקא בביקור הזה, כאשר באתי לכאורה כדי לסייע לה ולהנעים לה ככל שהיה ביכולתי – היא נהפכה למארכת מסורה, והשתדלה כל-כך להנעים את שהותי. למשל, היא דאגה לכך שנראה ביחד סרט וידאו על פעולות ה"טנקים" בארץ-ישראל, ולמרות שבדרך-כלל נמנעה מלדבר על הרבי ועל גדולתו וכו', הכרתי שהיא גאה בפעולות להפצת היהדות והחסידות שהרבי שליט"א יוזם ומתבצעות לפי ההוראות שלו.

II לבעלי יש רעיונות טובים, לא?

אני זוכרת שפעם שאלה אותי איך התקבל בלונדון נושא "צבאות ה'", וכשאמרתי שהדבר התקבל באהדה גדולה, הגביהה את עיניה כלפי מעלה ואמרה: "לבעלי יש רעיונות טובים, לא?" היא תמיד הזכירה את הרבי שליט"א כ"בעלי" ובכל פעם

שפעולות הרבי שליט"א נזכרו בהקשר זה או אחר, לא היתה אומרת דבר אבל פניה האירו.

דומני שהרבנית היתה התגלמות המושג "כל כבודה בת-מלך פנימה", גם במובן הזה שלא נתנה שום ביטוי חיצוני לעובדה שהיתה "בת מלך". היא היתה מלכה במלוא-מובן-המילה, ובכל זאת התנהגה כפי שהתנהגה... אלה שזכו להיות בני בית אצל הרבנית ע"ה, כמו ר' חס"ד הלברשטאם, עשו ככל שביכולתם להקל עליה ולעזור לה בכל עת. השמירה על בריאותה וכדו' היתה למטרה מרכזית בחייהם (ומאחר שגם אנחנו שותפים לכך, נוצרה בינם ובינינו ידידות שאנו מייקרים עד היום הזה) זה היה הדדי. גם הרבנית מצידה גילתה דאגה יוצאת-מן-הכלל לשלומם ולטובתם של כל הסובבים אותה. אתן דוגמאות אחדות כיצד היא גילתה מסירות כלפי. בשנה מסוימת הייתי בניו-יורק עשרה ימים לפני ראש השנה, ולקראת החגים עמדתי לחזור הביתה לאנגליה.

לרבנית הפריעה מאוד העובדה שעזבתי את הבית ערב החגים. אחרי שהרגעתי אותה כשסיפרתי שהכל מסודר, ואפילו הספקתי להכין את האוכל וכו', לא הסתפקה בכך והתעניינה באיזה סעודות בדיוק יהיו לנו אורחים וכדו'...

והרי ביטוי נוסף למסירות שלה. בדרך-כלל הייתי מצלצלת אליה בשעה 11 בלילה לפי שעוננו, שהיא 6 בערב לפי שעון ניו-יורק. כאשר אירע והתקשרתי מאוחר יותר, הרבנית היתה מגלה מיד דאגה מדוע אני מתקשרת בשעה מאוחרת בערב. כשהייתי עונה שחזרנו משמחה וכדו', הדבר היה גורם לה קורת-רוח, אך במקרים שעניתי שהייתי טרודה ועסוקה, היא היתה מעירה שאני עובדת קשה מדי ולוקחת על עצמי יותר מהדרוש, ומוסיפה שיש לוותר על עיסוקים אחרים ולהגביר את המעורבות בחיי הילדים וכדו'.

II יחס מיוחד לבני המשפחה

זכינו, והרבנית גילתה יחס מיוחד כלפי כל בני המשפחה שלנו. גם כאשר בעלי היה מזדמן לניו-יורק הוא היה מבקר אצלה. בהזדמנויות אלה היתה מבקשת לשמוע ממנו על פרטי עבודתו וכדו' אבל חיבה מיוחדת חיבבה את הילדים אני זוכרת שאחרי ביקור של בעלי עם בננו התינוק, הרבנית תיארה לי בטלפון, איזה ילד נחמד יש לי... "אני מקוה שלא תכעסי עלי", המשיכה, "אבל ילד כל-כך טוב, שהייתי צריכה לעשות משהו". חשבתי לעצמי, למה התכוונה, והיא לא נתנה לי לחשוב הרבה: "הייתי חייבת לחבק אותו ולתת לו נשיקה..."

אחר-כך נודע לי, שהיא אפילו הקדישה זמן וכוח כדי לשחק עם בני במשחקים שלו. זה היה אחד הכשרונות הגדולים שלה – לתת לכל אדם בכל גיל את ההרגשה הטובה ביותר. הביקור האחרון שלי אצל הרבנית, היה בחודש שבו נסתלקה, בשבת תשמ"ח לפי התכנית המקורית, היינו צריכים להיות בניו-יורק אחרי פסח של אותה שנה, אבל מהשמים זיכו אותי והקדמתי את הביקור לחודש שבת. הגענו לניו-יורק

ביום חמישי בלילה. ביום שישי בבוקר ביקרנו אצלה וערכנו ביקור נוסף ביום השבת (בספריה).

הביקור בשבת נמשך כמה שעות. גם הפעם דיברנו על נושאים שונים, ובין השאר על המשפחה, כאשר הרבנית (שמאוחר יותר התברר שהיתה כבר חולה ל"ע) מתעניינת בכל פרט. רק אחרי הביקור שמנו-לב לעובדה שהוא היה מיוחד. באף אחד מהביקורים הקודמים הרבנית לא הקדישה לנו כל-כך הרבה זמן ולא גילתה יחס קרוב כל כך לענייני המשפחה שלנו, כמו בפעם האחרונה. מי יודע, אולי היא הרגישה שזו הפגישה האחרונה בינינו, ורצתה להספיק "אריינכאפן", להעניק לנו כמה שרק אפשר...

II פרידה אחרונה בשבת תשמ"ח

לפני כל נסיעה בחזרה ללונדון, היינו נוהגים כמו כל החסידים ועומדים ליד המקום שבו הרבי עובד, כדי לקבל את ברכתו הק' לנסיעה טובה. הפעם לא הייתי ביום הנסיעה בתפילת מנחה ב"770", אלא ביקרתי את הרבנית. כאשר בעלי עמד ליד הדלת כדי לקבל מהרבי את ברכת הדרך, שאל אותו הרבי מדוע אני לא נמצאת. בעלי ענה שאני עדיין יושבת אצל

הרבנית, והיה נראה מפניו הק' של הרבי, שהוא מרוצה מכך. אחר-כך חשבתי, שהיה עוד סימן לכך, שזו היתה "הפגישה האחרונה". כאשר הרבנית היתה בקו הבריאות, היא נהגה ללוות אותי אחרי

מסע ההלוויה, הרבי שליט"א מימין

כל ביקור עד הדלת, ושם היינו נפרדות. כאשר ההליכה כבר היתה קשה עליה, הייתי נפרדת ממנה כשהיא יושבת ליד השולחן, ואילו בפעם האחרונה היה דבר מיוחד. זה היה, כמו שאמרתי, בחודש שבט. בחוץ ירד שלג, וכאשר עמדתי לצאת, הרבנית פנתה לר' חס"ד הלברשטאם, וביקשה ממנו להסיע אותי לאכסניא שלי.

נפרדתי ממנה לשלום, יצאתי מהבית עם תחושה של עצב מסוים, כמו בסוף כל הביקורים, והלכתי לעבר המכונית. כאשר הייתי כבר בתוך הרכב, חזרתי והבטתי אל הבית, והנה ראיתי להפתעתי שהרבנית טרחה וניגשה אל החלון הפונה החוצה, והיא עומדת ומנפנפת בידה לשלום, באותו רגע היו לי רגשות מעורבים. התפלאתי ונהניתי מההפתעה, ויחד עם זאת הצטערתי על כך שטרחה והתאמצה. זו היתה הפעם האחרונה שראיתי את הרבנית, ואני בטוחה שהמראה הזה יישאר חקוק בי לעולם...

היתה זו הפעם האחרונה שבה ראיתי אותה פנים אל פנים, אך לא הקשר האחרון

עמה, כשחזרתי ללונדון, עסקנו בהכנות לקראת יום-ההולדת ה-70 של אבי, דיברתי עם הרבנית בטלפון, והיא ביקשה לשמוע על התקדמות ההכנות וכו'. זמן קצר אחר-כך הורי נסעו לדרום אפריקה, ובעלי יצא מאנגליה לזינבה בענייני עסקים. ברגע שסיימנו את הטרדות הקשורות בנסיעות הללו, תכנתי לחזור ולצלצל אל הרבנית.

II הבשורה המרה

בתוך בית החיים, בעת הורדת הארון

זה יצא בדיוק ביום רביעי כ"ג שבט, ואני תכנתי לצלצל בערב, במועד הרגיל. באותו יום רביעי בבוקר, בשעה 8:14, התקשר אלי אחד מאנשי ליובאוויטש בלונדון, והודיע לי את הבשורה המרה, הוא ידע על הקשר שלנו עם הרבנית, ומסר את הבשורה המרה בצורה עדינה ככל האפשר, ובכל-זאת ההלם היה מוחלט לא ידעתי את נפשי, רבע שעה אחר-כך טלפן ר' חס"ד הלברשטאם מניו-יורק, ואז כבר החלטתי שאני מוכרח להגיע ללוויה. התקשרתי לבעלי לזינבה, אמרתי לו שאני עוזבת את הבית מיד ועליו לחזור כדי להיות עם הילדים, ועליתי על המטוס הראשון לניו-יורק.

הרגשתי צורך שלא ניתן לוותר עליו, לעשות את הדבר האחרון שביכולתי, למען זו שעשתה למעני כל-כך הרבה, שכל-כך הערצתי. אחרי הלוויה חזרתי ללונדון שבורת לב. כל המשפחה שלנו היתה אבלה על האבידה הגדולה. הרגשנו את העדר הקשר עם הרבנית יום יום ושעה שעה. הדבר היחיד שהעסיק אותי היתה העובדה, שאחרי שש שנים שלא ילדתי, הייתי שוב בהריון, והדבר נתן לי חיזוק. בסוף חודש חשון תשמ"ט נולד לי בן בשעה טובה, וקראנו לו חיים-משה-שלום – ראשי-תיבות שמה הטהור של הרבנית – חיה-מושקא שניאורסאהן.

מאז זכינו להכיר את הרבנית, לא עובר יום בחיינו בלי להזכיר את הרבנית בצורה זו או אחרת, ויורשה לי לסיים בנימה אישית. כפי שסיפרתי בתחילת הדברים, הקשר שלנו עם הרבנית נוצר בגלל הכרת-טובה, ומובן מאילו שהרגש העיקרי שמלווה בלבנו את זכר הרבנית, היא הכרת-טובה ותודה עמוקה.

בגלל חשיבותה של הכרת-הטובה, אני מכירה – טובה כל חיי גם לשליח שצלצל אלי באותו יום רביעי בבוקר, שהודות לו זכיתי להשתתף בלוויה של מי שלבנו מלא בהכרת-טובה ובהערצה אליה. ת"ל שזכינו לגמול לו טובה, וכאשר השיא את בנו בניו-יורק, אני ובעלי באנו במיוחד להשתתף בשמחה. סוף דבר הוא, שההשפעה של הרבנית נמשכת, לפחות מבחינתנו, בדרכים לאינספור. לגבינו, היא תמיד לחיות תמיד...

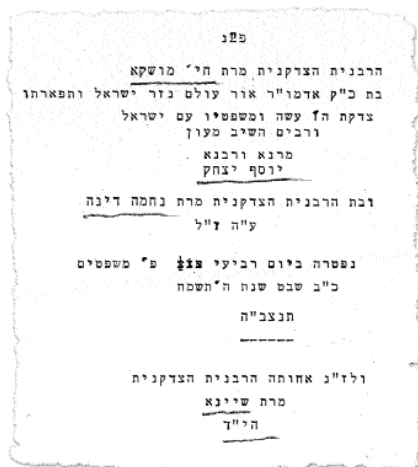
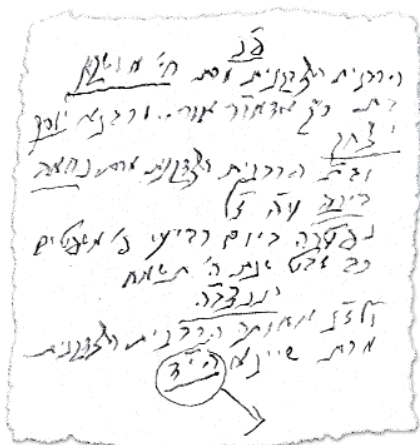
מבית המלכות

כתבי-יד-קודש מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקשר עם הרבנית

נוסח המצבה

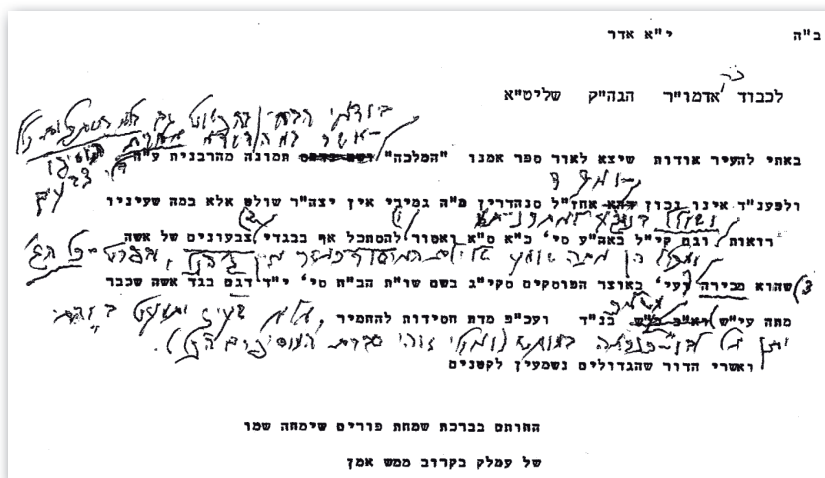
במשך ימי השבעה מסר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את נוסח המצבה לידי מזכירו האישי, הרה"ח ר' יהודה לייב גרונר. לפני שמו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, השאיר הרבי שליט"א רווח וסימן בשתי נקודות שבמקום זה יש להעתיק את התארים שרשמו על מצבתו. הרבי גם סימן את המילים שצריכות להיות באותיות גדולות ומודגשות.

לאחר שהרי"ל גרונר תקתק את הנוסח המלא, שב הרבי ומתח קו תחת המילים המודגשות.

לאחר הסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חיי מושקא ע"ה, יצא לאור קובץ בשם "אמנו המלכה", ובתחילת החוברת נדפסה תמונה של הרבנית. בעקבות פרסום הקובץ, כתב אחד הרבנים לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שלכאורה מן הראוי שלא לפרסם תמונות נשים. הרבי שלל את הוראתו, וכמנהגו הכניס את התשובה בתוך נוסח המכתב. לפנינו תצלום המכתב עם מענה הרבי, המופיע בפינוח באותיות מודגשות:

ב"ה, י"א אדר [ה'תשמ"ח]

לכבוד כ"ק אדמו"ר הגה"ק שליט"א

באתי להעיר אודות שיצא לאור ספר אמנו "המלכה" בודאי הבחין בהפשוט גם בלא הסתכלות כלל – אשר במהדורא אחרת הוסיפו בלי צבעים תמונה מהרבנית ע"ה ולפענ"ד אינו נכון – ואף דאחז"ל סנהדרין מ"ה גמירי אין יצה"ר שולט אלא במה שענינו רואות ושולל בנוגע לאחרנייתא וגם קיי"ל באה"ע סי' כ"א ס"א דאסור (1) להסתכל אף בבגדי צבעונים של אשה (2) שהוא מכירה ומכלל הן אתה שומע שלילת האיסור כאשר אין ג' הנ"ל, ובפרט – כל הג' (ועי' באוצר הפוסקים סק"ב בשם שו"ת הב"ח סי' י"ד דגם בבגד אשה שכבר מתה עיי"ש) משא"כ בני"ד ועכ"פ מדת חסידות להחמיר, אלא שעיי"ז יתמעט ב"והחי יתן אל לבו" – כנראה במוחש (ואולי זוהי סברת המוסיפים הנ"ל).

ואשרי הדור שהגדולים נשמעין לקטנים

החותם בברכת שמחת פורים שימחה שמו של עמלק בקרוב ממש אמן

אשת נעורים

במשך ימי ה'שבעה' הגיעו מאות רבנים ואנשי ציבור לנחם את כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. אחד הנושאים אותם הדגיש הרבי בשיחותיו עם המנחמים, בכאב גדול, היה אודות העניין של "אשת נעורים", שהאבל אחריה גדול יותר מכל אבל אחר.

הר"מ אמסל, למשל, הזכיר את דברי הגמרא במסכת יומא, שלפני יום הכיפורים מכינים לכהן הגדול אשה אחרת, כדי שאם אשתו תמות, יוכל מיד לישא אשה חדשה ולעבוד את עבודת יום הכיפורים. ונמצא, שהכהן הגדול צריך להיות בעל אופי כל כך חזק, שלמרות פטירת אשתו יוכל לעבוד את עבודת יום הכיפורים שצריכה להיות בשמחה. ואמר לו הרבי: אינני יכול להתווכח איתכם, כי, יש סוגיה שלימה במסכת סנהדרין (כב, סע"א) בעניין אשת נעורים, ושם: "לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים".

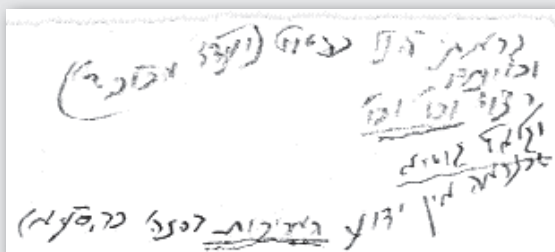
ובהמשך הסוגיה מובא הכתוב "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל", שמזה מובן, שאף שלאחרי מיתת רחל נשאר שר נשי יעקב, וכן בניו וכו', מכל מקום, קבל יעקב ש"מתה עלי רחל", מצד המעלה המיוחדת של "אשת נעורים".

להרב לייב ציוויאק, סבו של האדמו"ר מסקאליע, שהזכיר שהיה נוכח בחתונת הרבי, אמר הרבי שנישואין הוא דבר נצחי, וגם לאחר ההסתלקות, מכיון שאיתא בגמרא ש"לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים", זאת-אומרת, שאשת נעורים אינה נשכחת, עניין הנצחיות.

דברים בתוכן דומה נאמרו גם להרה"ג יחזקאל גרובנער, לו אמר הרבי שהקשר עם "אשת נעורים" הוא באופן שאין בו שינוי ושכחה, והוסיף שעניין זה הוא בתוקף נצחי מתחילת הנישואין.

גם בסיום השלושים, כאשר דיבר הרבי אודות חילוקים בדיני האבלות בין תוך השלושים לאחריהם, הדגיש הרבי שכדי שהדברים יונחו צריך להיות השתדלות יתירה, ועל אחת כמה וכמה כדי שהדברים יחדרו בהרגש הלב, מכיון שסוף סוף הרי זה עניין של חוקה.

בהקשר לזה, לפנינו מענה לאחד שכתב לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מכתב ניחום אבלים, בסגנון דומה להנ"ל, וענהו הרבי בזה הלשון:

קראתי הנ"ל
כפשוטו (ועד"ז) מכ"כ
[ועל-דרך-זה מכמה
וכמה] שי' וכוונתם
רצוי' וכו' וקלאץ
קושיא שכנראה אין
ידוע האריכות בסנה'
[כב, סע"א]

"ענין זה [העלי' שנפעלת
 ע"י ההסתלקות] מודגש
 במיוחד בהיארצייט של
 בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר
 נשיא דורנו . . במילא מובן,
 שאם בינתיים הי' ענין של
 הסתלקות, כפי שזה הי' בכ"ב
 שבט בארבע שנים לפני זה
 (שנת ה'תשמ"ח), הרי זה אך
 ורק בכדי לפעול את העלי'
 היחידה שנותרה — העלי'
 דגאולה האמיתית והשלימה".

(משיחות ש"פ יתרו, וליל ויום כ"ב
 שבט ה'תשנ"ב)

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מלך המשיח

מהרה יגלה אכ"י"ר